కాగితములు సైజు 10 5/8 x 9 3/8

పత్రములు 26 - 2020

వైకృతచంద్రికా

వైకృతచన్ద్రికా

జానకీకర్ణతాటంకరత్నచుంబితకుంతలః విశాలలాంఛనసంధ్యా
మేత్రీమదాత్మమముఖాంబుజం॥ సిద్ధిర్వ్యవహారాశ్చ। సిద్ధిరి
హత్రిలింగవ్యాకరణసంబంధినీ। సాలాగకవ్యవహారాశ్చ [illegible]।యు
తః। ఋఇప్రభృతిభిర్వర్ణైర్ద్వివచనేనవిరహితశ్చబ్దాచ్ఛా
ర్ణాతాకికవ్య[illegible]రాదేవోపలభ్యతే। అతోజౌదాత్వవసు[illegible]
రౌయణ్ణ్సౌమణానాజశః। వర్గప్రథమవర్ణాశ్చ వైకృతేపరికీర్తి
తాః। అఇఉవర్ణాస్త్రయః। ఏకారౌకారౌ [illegible]। పూర్వార్ధభేదేనద్వా
వనుస్వారౌ।యణాంతాస్యాశ్చత్వారః। సహితాద్వౌచోష్మాణౌ। మణానా
స్త్రయోనునాసికాః। పంచజశ్శః।జబగడదాః। పంచవర్గప్రథమవ
ర్ణాః।కచటతపాశ్చ త్యంత్రభాషాయాం వర్ణాః। అఇ।ఉఉ।ఇ
త్యేవయోరాదేశత్వేన ప్రాప్తయోరేకారౌకారయోస్తుతిర్వ్య
త్వయోష్ఠ[illegible]ంచ సంయోగసిద్ధం।ఏజస్తుసదుపాంయసిద్ధం।అ
తస్తయోరకారస్యైవప్రాధాన్య[illegible]వ్యస్తద్విమాత్రికత్వాన్ద్విస్వా
భావశ్చ। అన్యేషామచాం హ్రస్వత్వం దీర్ఘత్వం ప్లు[illegible]త్వమను
వృత్తి। అకారాత్పూర్వస్యైజో [illegible] త్వస్యైషప్రాధాన్యం।దం
త్యత్వతాలవ్యత్వాభ్యాం చజౌ [illegible]విధౌ। పదాదౌయకారావ
కారస్యాద్దాతౌచనసంతి। లఘ్వలఘుభేదేనాంత్రస్థాః ద్వివిధాః
అనుక్తం సంస్కృతపరం యదిహసంబంధిప్రభృతికార్యత్వేనా
నుక్తా [illegible] యాదివచ్చైత్వం। షంఢో [illegible]

నుక్తం తత్వాని నీ। ఇహ శాస్త్రే వాల్మీకి యవత్వానీని యాదవచ్చ
సంజ్ఞా వేదితవ్యాః। సూత్రేష్వదృష్టం పదం సూత్రాంతరాదనువర్తనీ
యం సర్వత్ర। అచ్ప్రత్యాహారాదయస్సంస్కృత సంజ్ఞాః। సుప్వాది
సంత్యేహలాః। సుప్వాదిరేక వచన వర్ణా బహువచన సంబంధినాం
త్యా హలా సహ ప్రత్యాహారో భవతి। అత్ర। సుస్। అస్। టస్। ఙెస్।
ఙాస్। ఙమ్। ఙిప్। ఇతి విభక్తి సంజ్ఞాః। హో హ్రస్వో హ సంజ్ఞస్స్యాత్।
దీర్ఘో ఘః। దీర్ఘో ఘాది సంజ్ఞాః। సస్సమాసః। సమాసస్స సంజ్ఞా భవతి। శ
షసాశ్శః। శ ష సాస్త్రయో వర్ణాశ్శు సంజ్ఞాః। ఆదిః ఖః। ఆది వర్ణః ఖ
సంజ్ఞః। సంయుక్తః స్తః। సంయుక్త వర్ణస్త సంజ్ఞో భవతి। గో గణప
ఠః। గణప్రధానో య ఆది శబ్దస్స గ సంజ్ఞో భవతి। ద్వితీయః పః।
ద్వితీయో వర్ణః ప సంజ్ఞస్స్యాత్। తు వికల్పే। వికల్పవాచకస్యార్థే
షి తు సంజ్ఞా స్యాత్। పారు యో దితి స వికల్పః। లకారు ఇత్యస్య తస్మిన్
తి తి కర్తవ్యే విభక్త్యా పారు యః నస్యాత్। రితార్ద్విత్వాత్। రేఫానుబం
ధస్యాదేశ వ్యంజనస్య నిత్యం ద్విత్వం స్యాత్॥ శి తి దీర్ఘః। శితి పరే పూ
ర్వస్య దీర్ఘో భాతి। సానునాసికోచ్చారణం జిత్। జకారానుబంధకా
ర్యం సానునాసికోచ్చారణం భవతి। నృన ఫు ఇత్యేతౌ పుణ్ణపుంసకవా
చకౌ। బిందురనుస్వారః। ఏతాం పాల కృత సంజ్ఞాః॥ ప్రాతిపదికం నా
మ। ప్రాతిపదికమత్ర నామ సంజ్ఞా స్యాత్। ప్రత్యయో వర్ణకః। ప్రత్య
యోస్మిన్ శాస్త్రే వర్ణక సంజ్ఞః। ధాతుః క్రియా। ధాతుః క్రియా సంజ్ఞః
ర్నాంతా మధ్యమశ్చ... ధ్యః। రమ వర్ణాంతా మధ్యమ పురుష వి

హితశ్చేత్తర్హ్యస్య సంజ్ఞా స్స్యాత్। అవ్యవహితః పరానుబంధః। వి
శ్లేషరహితః। పరత్ర సన్నికర్షాత్ ప్రయుక్తో ధాత్వాదిరనుబంధసంజ్ఞ
స్స్యాత్। అచ్ప్రాణాః। అచ్ప్రత్యాహారః ప్రాణసంజ్ఞస్స్యాత్। వ
క్ర వక్రతమావేతౌ। ఏతౌ చాత్ర మాద్వక్ర వక్రతమసంజ్ఞౌ భవతః
అరబిందుర్బిందుకః। అనునాసికోచ్చారత్వేన అర్ధమితో బిందుర్బిం
దుకసంజ్ఞా స్స్యాత్। ప్రాణో హావే। హల్ప్రత్యాహారః ప్రాణసం
జ్ఞాః। కచటతపాః పరుషాః। కాదయః పంచాపి పరుషసంజ్ఞాః। గజ
డదబాస్సరళాః। గాదివర్ణా స్సరళసంజ్ఞాః। అన్యే స్థిరాః। పరుషసరళ
వ్యతిరిక్తాః। హలః స్థిరసంజ్ఞా భవంతి। ద్రుతాంతః। కృతాకృతౌ నకారా
[illegible] సంజ్ఞా స్స్యాత్ స్థాన్యాదేశస్య ఆదేశస్య స్థాన్యేవ సంజ్ఞా భవతి।
అపూర్వం వికృతం। సంస్కృతాపేక్షయా ప్రాకృతకార్యం వికృత
సంజ్ఞా భవతి। తదుభయాపేక్షయా [illegible] శ్చ। ఇతి సంజ్ఞాప్రకరణం

అథ సంధిః

సంధిః ప్రాణస్య ప్రాణే। ప్రాణస్య ప్రాణే పరే యణాదేశ సవర్ణ
దీర్ఘగుణవృద్ధ్యాది సంధిర్న స్స్యాత్ లఘుర్వాచాం చః। అచః ప
రస్య [illegible] ప్రయత్న తరయకారో భవతి। వరియన్ను ము। కేటి
[illegible] ప్రాదయుంత్రి। అరయురు। కన్నె [illegible]। అవర్ణస్యాగా
రక్। శుక్లాదివర్ణవాచకవర్జిత వర్ణస్య ఉరగాగమస్స్యాద్వా ప
[illegible] ప్రియురాలు అవర్ణస్యేతి కిం। ధవళయైనది। అసాం [illegible]
ధికరణ్యే తు నః ప్రియురాలు। ద్వైక [illegible]

చూలాంబు। కుంజం పాంచాలికయో రురుగ్వా కుంజ పాంచాలిక
శయోః. రరుగాగమస్స్యాద్గ్వా హాదేశసంబంధిన్యచి పరే। పాదరిల్లు॥
వికృతస్స్యాద్వా పత్రవా లుక్। అకారస్య లుగ్వా స్యాత్ప్రత్యాదేశవ
ర్జితే। శబ్దసంబంధిన్యచి పరే। మెత్తందము। కుందయందము। ప్రత్యాదే
శేషు నిత్యం। పాంన్నాకు॥ సుప్సద్రుతః। విభక్త్యాదికే సద్రుత సంజ్ఞస్య
త్। నసద్రుతానాం। సద్రుతానామిదాం ... పోనా। ద్రుతం సద్రుతాత్
నద్రుతాద్రుతం స్యాదచి। గదచేతనత ౧। అందుకికుచుకొవా। అందు
...దేశాః కేకూ చవర్తమానేషు వర్ణకశ్చిత్స్యాదేశః కస్య సద్రుతసం
జ్ఞా వా స్యుః। క్వాపి తత్త్వ మామితః। కేరపి తదాదేశః కిమస్య ఇ
త్వో లుగ్వా స్యాదచి పరే। రాముని కవివాదనము।

అతివనికిత్తు వితియమేనన్నమెని। ఆతనికే నేను విడెమేని
యన్నమేని। అదికడు। అదియాకడు। ఏమేమి। యెమియెమి
సెసూత్రే। సమాసె ఇతో వా లుక్స్యాత్ ధ్వార్థ్య గణసంబంధిన్య
చి పరే। పూరిల్లు। సదు నిత్యం తి ఇత్యర్థ్యస్య। తిధ్యర్థ్య సంబంధి
న ఇతో నిత్యం లుక్స్యాదచి పరే। పలికిరందరు। వచ్చితిమిప్పుడు। వ
ర్ణకనిపాతయోరస్య స్యచ। సర్వస్యాహా నిత్యం లుక్స్యాద్వర్ణకని
పాత సంబంధిన్యచి పరే। పుట్టెడు। గిట్టెడు। వచ్చితివా। అసుసస్సుపా
వా। ప్రథమావిభక్తి వర్జిత సుప్సంబంధిన ఉతో వా లుక్స్యాదచి పరే
రాముని కొరకు నభివాదనము। రాముని కొరకభివాదనము॥
ఉతో ... త్ధర్మే। ... వర్జిత శబ్దం సంబంధిన ఉతో నిత్యం లు

క్న్యాదచి। కృష్ణం దతడు। అతద్ధర్మ ఇతి కిం। […]నవడు।
సుమ్నమాంసె। సమాసె సుమ్న్యా దువాంచి పరే। మోం ము[…]కృగ
అందో నామ్నుత్తంతాం సుమ్న్యా దంశో పరే। రా మునందు। వైకృత్వాత్త్వ
కత్వేన ష్యాత్తే వనమునందు। వనముందు। టుక్స్వా మానాధికరణ్యే।
హం మానాధికరణ్యే టుక్న్యదు తాం […] కేరకు టే రు। ఫుంఫుభ్యా మ
న్యతాలు పి। కాసారం ఫుటలగు। క్వచిదనిత్యం। చికురుటాకు। చాగు.
గాకు। పేరుటెవ। పేశద। నాత్వ యస్యా పృథాదేః। ఇహంభాషాం
యాం వృథాదివర్జిత స్యాన్యయ స్యత్ర యోగో ఘకరణాద
న్యత్ర న। ఉగ్విసర్గస్య। విజర్జనీయస్య ఉచ్చ్యేదచి। రాషాయ వమ
యనుచు యాన్వదిర్వ్యకే। యాన్వది వర్ణకస్యద్విత ఇతి। సుప్తి
జాం। మహాతి జాం చత్రపూగా నుకరణ ఏవ। ద్విత్వంయక్షా
అభ్యేరహెంత స్యాం త్వమకారస్య ద్విత్వం స్యాదచి పరే।
నమో మిరామ క్షు మ్యనుచు॥

అథ హల్సంధిః.

యణాదిష్వేకే। యణా[…] వర్ణకస్యద్విత ఇతి కేచిదాచా
ర్యాః। అవాం దృతే। దృతా త్సరళాః। పరుషాం[…]। దృతాత్పర
షాం పరుషాః […] స్యుః॥ స్థిరసరళయోర్ద్రుత స్యబిం
దుకత్రప్రకృతిభావలాష్వాం స్యుః స్థిరసరళయోః పరయో[…]। హల్స్వబిం
దుశ్చ। హల్సాన్వత్సరతాం బిందుకా బింద్వర్వా స్యాత్। హంరియుగాం
బె। హంరియుంగాంబె। సా సజాతీయో సుః సజాతీ[…]వర్ణయో

గా భావె పంచయుక్త సంయుక్త సంబంధి నైహాలః। ద్విత్వంన స్యాత్।
హరియుంగాంచె గరుడాన్। సరళ స్స్వ్యా నాదేశత్వ ప వలాపకార్యం
త స్మైషష్ఠ్యతే। హరియుగారగించె। వచ్చెక్ నరకారి। వచ్చెంనరకారి। వ
చ్చెన్ నరకారి। వచ్చె నరకారి। ద్రుతస్య వా। ద్రుత స్యాత్స్యాత్ విదపూ
ర్వకౌ। హరియుగా కృపా విశేషంబు నాశ్రయించె। ఇత। ఇత్।ఇ
కారాత్పరస్య వ స్య ఇ త్స్యాత్। రాముని గాల్చు సద్గుణారాముడనె
వుడు। అస్వ స్వదః। ప్రథమా మాతా డ్గ స డదవాః। స్వస్మాదా
దేశౌ వర్జ్ఞి తావ్ ప్రథమా మాతా త్వ షాం పరుషాణాం
గసడదవా స్స్యుః। సిరిగలవాడు। చతురుండు సదివె। వేదదత్తుండు
ద కర్రి యిచ్చె దత్తుండు వవికె. తనయుల్లాతా మరతం పరస్వా
ద్యో ర్న స్య ద్రుత సంజ్ఞై వమా త్రగ్రహణాం ప్రథమా మలగ్రా
మ పి గ్రహణాం అప్పుడు సనియె। ద్వంద్వే పదాం ద్వంద్వస
మాసే పదావ్వరేషాం పరుషాణాం తద్ధైవ కార్యమస్సేయి। వర్తిరం
ద్రుబు నా సంస్కృతా త్వం సుకృతస్య। అసంస్కృతా త్వరేషాం సం
స్కృతి సంబంధినాం పరుషాణాం గసదదవాన స్స్యుః। అయ్యిరు
లొంచె। పిచ్చి చంచలము। మా యయ్య టెంకాయ యిచ్చుడు। సంస్కృ
తో ద్భవంతె... అర్యుడు గరు లొంచె। శ్రీ చంచలము. వాక్యాంతే
న స్యాలు ...। మంత్రాచి త్వ ద్విభేదే వాక్యావసానె ద్రుతస్య। తోయ
క్స్యాత్। బహుళాభాషాభాగ్యము హిమంబు వచ్చు గంటి। నుత్త
మశ్లోక మాన్యథనాంచగంటి। అచట హేపథాయా శ్చుకి।తప

ధా సంబంధినః। అబ్బాయి గ్నా స్యా చ్చుకి పరే। తనరుచు। తనర్చు।
చుదార్ఘిందు కశ్చిద్గ్రహో దేర్శః। గ్రహాద్యాదేశ సంబంధినః పథా
నకారస్య బిందుకో వా స్యాచ్చు దు ఇత్యేతయోః పరయోః।
హ్రైకౌ బోయజి। హలస్యాదేకాచః పరస్సంయోగాత్పూర్వః
స్ట బిందుకో నిత్యం బిందుస్స్యాత్। కొంచ్చు। కొన్చు। కొందును
కానుదును [illegible] ర్థే। ము వర్ణకస్య ప్రకృతి భావలోపాస్స్యుః
పతిధాతౌ వ్యాదేశే పరే। భయంపడి। భయముపడి। భయపడి
డి। పరళ పరుషయోరు త్తానుస్తే। సమాసే ఉకారాంత
పరయోః
స్యను మ్స్యాత్సరళ పరుషయోః। గండున్గాడెల। తళుకున్గజ్జె
లు। క్వచిత్స్థిరేచ। రెలుకున్ మట్టెలు। మోహంపుం పూసమాసే ము వ
ర్ణకస్య పుంపు ఇత్యేతౌ భవతః। సరసపు పలుకు। సరసంపుప
లుకు। సమాగమత్వే అనిత్యత్వే। సరసం పు పలుకు॥ [illegible] ద్వన
లాతః సమాసే సుప్సంబంధినో [illegible] వర్ణక వర్జితస్స్యాత్ ఇవ్యా
త్। ఆదేః అచః పరస్యాశ్శాదేస్తు సంబంధినో హలః ద్విత్వం న
నీవాడి వ్యవహారము। సింగమువలనిభయము। అల [illegible] సమాసె
అంధాక లాగమస్స్యాత్। నాయుండరి కరుణ॥ ద్విసులోర్వరనచి
పూర్వస్య లగావ్। సమాసె ద్విసులోర్వః పూర్వవర్ణస్య లి [illegible]
నచి పరే॥ చనుగవ। చన్నుగవ। కలుకుండ। కల్లుకుండ। అనర్జు హాళా
త్వాదాదిపి। చనుగిడి। కలుదాలు వి॥ క్వచిదన్యత్ర। క్వచిదన్యవాలాపి
ప్రయోగాను సారేణ ప్రథమ లుగ్వా స్యాత్। వటువేరు। వట్టివేరు

కఱుగంబము। కట్టుగంబము। గుజమూనాం కచపాః। సమాసే గుజమూనాం కచపాః భవంతి। వాఙ్నికరు। వాచకామరుచు। వేపపండు। ఇతి సంధిప్రకరణం॥ అథ స్వాదిప్రక్రియా॥

అకారాన్తః పుల్లింగః రామశబ్దః ఇతి స్థితే॥ మహదస్త్రీజడయోః। స్త్రీవాచక జడవాచకాని వర్జయిత్వా॥ అన్యత్పదం మహత్సంజ్ఞం స్యాత్। సుపి మహతో హ్రస్వత డుజ్। అవర్ణాన్త వర్జితస్య మహతో త డు [illegible]పిపరే॥ సార్వమహతో డుజ్ఞ్రి। పుల్లింగే ఇకారాన్త వర్జితస్య మహతస్స్థానే డుజ్ స్యాత్। డులోపే వాత్రత్యే। ప్రత్యయాదేశేఽత్। ప్రత్యయాదేశస్యాదివర్ణస్య ఇత్సంజ్ఞా న స్యాత్। జేత్వాత్స్యం। సుపదృతః। క్రియాభ్యాపి। ప్రథమావిభక్తిరద్యత సంజ్ఞాస్యాద్ధాతుభ్యాపి। రాముడు। రాములు। ద్వివచనం బహువత్త్వే నైవ వహీత్రాయతే॥ లు[illegible]సః। సర్వసా[illegible]న్నామ్నో జసః స్థానే లు స్యాత్। రాములు॥ సుసాగారగా [illegible] మంత్రణే। ఆమంత్రణే విహితస్య సుసః। ఏకవచన బహువచనయోః ఓక్ ఓరక్ ఇత్యేతౌ భవతః॥ ఆమంత్రణావాచకానాం [illegible] ఇత్యాదీనాం స్థానే [illegible] ఇత్యర్థః। ఓరాముడ। ఓరాములార। ఆమంత్రణే సులోప స్స్యాదు[illegible]న్త్యాదితాభ్యవేత్। రాగ వాస్త్రీవాచకా[illegible]త్వం। లింగాదిభ్యో మువర్ణకః। ఓరామ। ఓరామా। ప్రత్యయ[illegible]పే ప్రత్యయలక్షణమిత్యత్వం నాలు [illegible] తాంగస్య [illegible] విశేషణాత్। అనిత్యాన్వమః। ఇకారాం

తవర్జితో దము॥ స్థానే ను స్యాత్। రాముని. న్వే షో డుమత

శ్చ। యెభ్యో డుర్జ్వధీయతే। తేషాం డుమత్వం జ్ఞః। ఇకారాం

త్వాడుమతశ్చ మః స్థానే ధి స్యాత్। రాముని। లశసః। శసః స్థా

నే లవర్ణాక స్యాత్। రాములు। నిష్ఠాం దేం మహంతానిహానా॥

ఇకారాంత వర్జితస్య మహంతో నిర్వాస్య ట్ఠాదావేకవచనేపరే॥

చచేతౌ టాసః। తృతీయా యాః స్థానే చే చేత ఇత్యేతౌ భవతః। రా

మునిచే। రాముచే। రామునిచేత। రాముచేత। భిసోతాలః। సర్వస్మాన్న

మ్నా లవర్ణాక స్యాద్భిసా బహువచనే పరే। రాములచే।

రాములచేత। కైకొరకూజే సః। చతుర్థ్యా ఙే స్థానే కై కొరకు

ఇత్యేతౌ భవతః। రామునికై। రాముకై। రామునికొరకు। రాముల

కై। రాములకొరకు॥ వలన ఙసి సః। పంచమ్యాః। స్థానే వలన ఇతి స్యా

త్। రామునివలన। రామువలన। రాములవలన। ఙ సః కు యుష్మద్భిః

యుష్మద్వర్జితస్య పదస్య ఇవర్ణాత్పరతః। షష్ఠ్యాః కి స్యాత్।

రామునికి। ప్రత్యయకార్యమపి। పాతిపదికాం [illegible] త్వేనజ్ఞేయం॥ ను

డమః। షష్ఠ్యాః స్థానే కు వర్ణాక స్యాత్। [illegible] కోనకౌ నిత్యః। [illegible]గం

తాన్నైరఫవాదకత్వేన నిత్యం నకారస్య [illegible] పరే। రామునకు। రా

ములకు। అందు ఙిః। సప్తమ్యాః స్థానే అందు ఇతి స్యాత్। రాము

నియందు। నిలో [illegible]నుశ్। రామునందు। రాములయందు। రాములం

దు। స్త్రీ జతవా చకానామ మహత్వం జ్ఞా। ముమ్ముంబు న ప్రతో మహాం

తశ్చ। అమహంతస్య। నపుంసకలింగే వర్తమానాశ్చ। అకారాంతా

వాన్తః స్థానె ముమ్ము ఇత్యేతౌ చ బిందుః షాంశ్వరో బుశ్చ భవతి।
వృక్షము। వృక్షమ్ము। వృక్షంబు। ఏభ్యో వు ముం విధి ర్యత్యేతే। తేషాం
వు మవత్వం జ్ఞేయం। వు మూం వర్ణ్వతః। వు ము వ తః। పాత్రాతిపదికా
త్ వు మూ భవతి స్సు ప్రత్యయ వర్జితె వర్ణే కే పరే। వృక్షములు।
తదుప లక్షణా న్మంబూ చ। వృక్షమ్ములు। వృక్షంబులు। ఓ వృ
క్షమ। ఓ వృక్షమ్మ। ఓ వృక్షంబ। ఓ వృక్షములారా। ఓ వృక్షమ్ములా
రా। ఓ వృక్షంబులారా। వృక్షమును। వృక్షంబును। వృక్ష... ।వృ
క్షమ్ములు। వృక్షంబులు। వృక్షముచేత। వృక్షమ్ముచేత। వృక్షంబు
చేత। ఇత్యాది నిరూపణా సంచారశ్శో యాని॥ అంతో సమో
వికత్వె। వృక్షమునందు। వృక్షమందు। పురుషవ్యాఘ్రాదీనాము
పమితా సమాస్య యత్నేన మహంత్వం। అన్యథా త్వమహం
త్వం। అతః పక్షే దయోపి। పురుషవ్యాఘ్రము। పురుషవ్యా
ఘ్రము। ఇత్యుభయమపిజ్ఞేయం। మేఘ పర్వతాదీనాం పురు
షధర్మప్రతీతికవత్వేతద్వైవ। ముఖచన్ద్రశబ్దశ్చైన్య ఉపమితి
సమాసాశ్రయత్వేపి మహంత్వమేవ॥ లోపధా దాశ్రలః। లో
పధా ద్యా లాదిశబ్దా త్పరతస్య లకారస్య రేఫ స్స్యాత్। బాలు
డు। బాలురు। ఓ బాలుడ। ఓ బాలులారా। బాలుని। బాలుర।
బాలునిచేత। బాలురచేత। ఇత్యాది॥ ధర్మువు। ధర్మువులు। పక్షే
ధర్మము। కృష్ణదేశం వా సురాసుర యోధా॥ స్త్రీ సమాః। కృదా
దేశాదిర్నాం వా ఉకారాంత పక్షం వా స్వమాసాభావె సురాద

యశ్చ స్త్రీసమా భవంతి ॥ స్త్రీసమం స్త్రీవత్। స్త్రీసమం స్త్రీవద్విహితం.
కార్యం భవతి। ఇతి స్త్రీవద్భావాదమహత్త్వం। స్త్రియామనుదాత్తో
తో లుక్। స్త్రియాం వర్తమానానాముకారాకారాణాం తద్వర్జితా
త్పదాత్పరస్య [illegible] అసురా। అసురలు। ఓయసుర। ఓయసురలార
అసురను। అసురుల। అమహద్వాచ్యత్వాన్నిర్దేశ్యా। అసురచేత। అసురుల
చేత। ఇత్యాది సురశబ్దస్య బహువచనత్వమేవ। సురలు। అప్స
రాః ప్రకృతి స్త్రీసమత్వం న। మహాసురుడు। మహాయోధుండు। భూ
సురుండు। కుశగేహా। కుశాదయః స్త్రీసమా వా స్యుః। కుశ, హం
స, భ్రమ, అభిలాష, ప్రులక, వేగ, అలక, పనస, పక్షి, కుశము,
హంసము। ఇత్యాది। తద్భవే సురవత్సముదయః। సంస్కృత
భవత్వదశాయాం సమాసయా దయశ్శబ్దాః సురాదినా స్త్రీ
సమా భవంతి। సమ్మయ। దార। తరగ॥ శయ్యాదేర్వికల్పో రథ్యా
జ్ఞ గ్రంథి శబ్దాదేః పాలకృతాదిషు. పాలకృతాదిభాషా
ష్వెచ్ఛయా శయ్యాదిగణస్య స్త్రీత్వమత్వేన ప్రయోజ్యాః। శా
చ। అంచ్యకృతాన। హనను। కేప్పు। గూవ। హామాదర్కేః। హ
కారాత్పర ఉకః హ్రస్వో భవతి। ఇయెహెయా। తద్భవప
దే ఇయ ఇత్యస్యైకో ద్విపది। అతాగా ఇయ శబ్దస్య గాదౌ
ఇతిరూపం। అత్ర భావపి స్థానివద్భావాదేశా బహుళమి
ష్యతే। ఇతి స్త్రీ సమత్వం। సుపః స్థానివదాదేశే। గాదేముగా
దేములు। ఇత్యాదీని వా——రూపాణి। ఏవం భవాదీనాం తద్భవత్వ

బాము । బాములు । ఇత్యాదిషు సంస్కృతసమత్వేన ప్రకృతిత్వేఽప్యాకారా
దామేకారాదీనాం ప్రయోగాన । కింతు పాలకృత తద్భవాదిత్వేనైవాబ
కల్పయము । అనస్యేతి నిషేధా దుత్వం ॥ అదిదారాదేః । అవర్ణకా
ద్వి ర్వ్యాంత వర్ణ కాదారాదే శ్చలకారస్య రేఫస్స్యాత్ । అదివర్ణకే
దుక్ । అవర్ణా ద్ద్విషాంత వర్ణకేభ్యో దుక్ స్యాత్
నలదాదేః । నలదాదేర్వర్ణస్యాత్ వాలుగాప స్యాత్ । హెకాద
ఇత్యాదిషాం సంయోగే విదుః । ఒక్కండు । ఒక్కదురు । ఒక్కండురు
పెక్కండు । ఇత్యస్య బహువచనత్వమేవ ఎల్ల ఇత్యాద్యా
వర్ణకస్యైకత్వితం । ఎల్లండు । ఎల్లరు । ఇత్యాది । గురు
ద్విమః । దవర్ణకాల్లకారస్య గురురేఫస్స్యాత్ । శసాందావే ।
కాంచకు కాంచతిని । కాంచటను । కాంచటిచేత । కాంచటిచే ।
ఇత్యాది । ఏవమెందాదయః । స్వశబ్ద స్వతత్సమత్వేన ప్రయో
గాభావే । స్వస్వతా । స్వశబ్దస్య తా ఇత్యాదేశస్స్యాత్ । స్వ
శబ్దస్య టాసాదౌ పరే హల్లస్య స్స్యాత్ । చకారత్సజ
సారమ్మసార్ధి కల్యాదిత్వం హలస్య శ్చ । తాను । తాము ।
తన్ను । తను । తమ్ము । తము । నమేతా స్వస్య టా స్తాదౌచస్వ
శబ్దాదేశస్య చనద్వయమెనిలహో రపవాదకత్వేన । నమస్యే
తౌ భవతః । టా సాందౌ పరే । తనచేత । తమచేత । తనకొరకు ।
తమకొరకు । తనవలన । తమవలన । తనకు । తమకు । తనయందు
తమయందు । అధిదారాదే రితి । జసః స్థానే రుశ్చ । తారు ।

నామాతయశ్చాం .. పత్రిశ్యా ష్టాం దేశస్య కుత్రచిత్ సుజ
సోః పౌనరుక్త్యం స్యాత్ తత్ర శేషో నక ధృత । ఇతి జసః ।
పౌనరుక్త్యే లేచేతనానాం । చేతనవాచినాం శేషస్యాల్లు శేషపర
తారలు । తమ్ములు । గవాం జసాదావపీతి శేచేత్ । మరులు । వని
ను । తములు । నలు శేషు మోల్లు గాన్ సంస్కృతాత్ । సంస్కృతాత్
వ్యతిరిక్తా ప్రాకృతి పదికాన్న వర్ణైకస్య ల్లుగాన్ స్యాత్ । నలు
ఇత్యేతేషు వర్ణేషు పరేషు । శిత్వాన్ తత్పూర్వస్య దీర్ఘః । కార
ము । కారాలు । కారమును । కారములు । కారమును । కారాలు । కారముల
కారము చేత । కారాల చేత । కారముల చేత । ఇత్యాది । ఇత్యౌరాం
తాః ॥ దీర్ఘ దేశ్యైకవర్ణే । దేశ్య దమేకవర్ణం ప్రాతిపదికం వజసాను
త్వా దీర్ఘస్య హ్రస్వః స్యాత్సుపి పరే । సోమపుడు । సోమపులు । ఇత్యాది
రామవత్ । దీర్ఘం తస్య(ప్ర) సమత్వే । నీజా । నీజాలు । త్యాదితద్ధితాద్
తస్య స్త్రీప ... ంవ । వంచ్చె కాదు । అదివర్ణే కే భ్యాదు జేతి । జనిదుట్
కాంత్ర చేత । ఇత్యాది । ఇతః లింగత్రయమపి వర్ణ్యమానాదికా
తాం ... స్వాయంక్స్యాత్ । హారి । ఇతో జసాదౌ వుక్ । ఇకారాంతస్య
త్వా జ్ఞైః దా బహువచనే పరే । హారులు । సులోపాదౌ గ ... నతు
హారి । ఓ హారీ । ఓ హారులారా । హారిని । హారులు । హారిచేత । హారుల చేత
హారికొరకు । హారులకొరకు । హారివలన । హారులవలన । హారికి ।
హారులకు । హారియందు । హారులయందు । చుదక్వాత్ ... వాలక్వా
త్ । స్త్రైక్యతకారె ... వాల వ్యా(జ్య)గ హింతస్య । వగారిదంత్వా చ్చారః

స్యాత్। హం మరుచౌ। హిమవద్భు చులు। సం వత్సరే తకారస్య పితాకేచ
తౌ। తా శి। రా సులు। ఇమిమెళోదేః ఫూర్వస్య చ। ఇమ్యం తాదెరుపో
త్తమేకార స్యేదుచ్ఛ్యా బృహువచనే పరే। బిభిమి। బలములు। పోతి
మి। పోతుములు। అదిగ్రహం ణాత్। ముఖికి। ములుకులు। ఉదరి। ఉద
రులు। పర్యాద్యా పవిభక్తికం। సుపార స్యేటుదాది పత్రిప్తిర్వస్యాధు
ప్రభృతి వర్ణాత్ తాదెర్యాదిపదాద్భవతి। తదాపవిభక్తికసంజ్ఞకస్య
తౌ। పేరావ ద్వన్యత్। రుప్రభృతి వర్ణాంతత్వేపి ఉదాది పత్రిప్తి
ర్నతాన్నాస్తి తత్వాద్యద్వనాపవిభక్తికమితి చ వ్యవహారః। ము
తోరలదాముతాం ళః। అకారవతాంతే షలకారదకారరాణాం
ళకారో వా స్యాద్బహువచనే పరే। గాతి। గాళులు। నలదోరేరి
త్యనిట్ల్పేగా। గాళులు। గాయిలులు। గాళ్లు। పది। పళులు। పళ్లు। ప
దులు। పద్దు। వరి। వది। ఇతి దేశ్యత్వేనద్విధా ప్రచ్చారణాత్
త్వః। అతఏవ ఏప కత్వేనస్యవాచిత్వం। బహుత్వేధాన్యవాచి
త్వమితి ధాన్యవాచిత్వేన బహుత్వే। వరులు। పళులు। పదు
లు। పేశ్చేపవిభక్తికస్య ముట్। హో పవిభక్తి సంబంధినోవివర్ణ
స్య ముజ్ఞాద్బహువచనే పరే। పొదవి। పొదవంధులు। పొద
వంప్లు। లి స్నల్లు ఛాన్ద బిందుకశ్చ। లి ప్రభృతివర్ణాద్వ్యరస్యాకా
రసహితస్య మాదేరేకవచనస్యటు [illegible] [illegible] మోబిందుకశ్చ భవతి।
అసంఖ్యా సంఖ్యేయాత్। సంఖ్యా సంఖ్యేయవర్జితాత్
త్సాదేః హలాలు। కన్యాట్టుదా। దౌ పరే। కొడవలున్ని। కొడకం

ని। కోదండము। కోదండంబు। కోదండమ్ముచేత। కోదండంబుచేత। కోదండ
ంబులచేత। కోదండంబులచేత। ఇత్యాది। క్వచిదకారాద్ విభక్తేః స్యాదిదు
ట్। పెండ్లి। పెండ్లిండ్లు। ... యి: పరస్య జస్ప్రభృత్యాదేశ
... గమః స్యాత్। దాయి। దాతులు। దాతిని। దాతులు। దాతిచేత
ఇత్యాది। అసంఖ్యేయానాం దతి ప్రతిషేధః। పరిమాణవాచినః
కోన్నిత్యాదేరపి। కొన్నింటిచేత। కొన్నిటిచేత। ఇత్యాది।
దీర్ఘస్య హ్రస్వః స్యాత్। గాలిమణి। గాలిమణులు। తాగిటు డోతా
నీటిండ్రు। ఉకారో వా। ఉకారాంతస్య సంఖ్యానే ప్రత్యయః స్యాత్
శంభువు। శంభుడు। వృమూవర్ణ్యేత ఇత్యనేనభాంతస్యా
పి లాక్షణికల్వ్య కర్తవ్యమేవ। శంభువులు। శంభులు। శంభు
వుని। శంభుని। శంభువుల। శంభుల। శంభువులచేత। ఇత్యాది।
తరువు। పశ్చిమస్త్రీ సమత్వం। ఊకారాంతస్త్రీ సమస్య అభ
హం ద్విష యత్యాత్। తరు। తరువు। తరులు। ఇత్యాది।
వైకృతే తు న। వలపు। వలపులు। సో:కు జ్ఞ హలంను
వర్ణస్య బహులంను జానేశః స్యాద్ బహువచనే పరే। గా
లములు। ... లగ్గ హంసో కాలత్। కాలనులు। ఇత్యాది।
లు గేన్నావదేః। మానావదనుక్ వర్ణస్య బహులం ... క్త్యాద్బ
హు వచనపరే। మాను। మాలు। మానులు। వాఽస్య సందావిభ
క్తి వర్ణాకారాచ్ఛ సందాపరే ఇత్యాద్యస్యాత్। లకారశ్చ రేఫశ్చ।
మూర్ఖరు। మూర్ఖురు। మూర్ఖరి। మూర్ఖరితో। మూర్ఖరిచేత। ఇ

ల్లువు। అదిదారా దేరితిల స్యాత్ షః। అల్లువురు। దారగౌత్వా స్యాత్। దా
రాదా వంత్వాత్ శబ్దాత్ స్వధుజ్ఞాత్ వృత్ బహువచనే పరే। అల్లుండు
ను। అల్లుండురు। అల్లుండ్లు। ద్విలోశ్చ। ద్విత్వ వరాం ప్రస్వశ్చేలు
ధాదగ స్వ్యాదు జ్వాన్స్యాద్వృ బహువచనే పరే। ముల్లు। ముండులు। ము
ల్లు। ముల్లులు। అమారాలు ప్రభృతి। రుప్రభృతి వర్ణాంతాని
త్వమిత్వాద మారా దేకవచనే పరే। తిన్నల్లుభ్యాంబిందుకశ్చ
తి। లిఖ్యాంగమోంబిందుకశ్చ। ముంటిని। ముల్లు। ముండుల।
ముల్లుల। ముంటిచేత। ముండులచేత। ఇత్యాదీని రూపాణి
కంన్ను। కన్నులు। కంటిని। కంన్నుల। కంటిచేత। ఇత్యాదిల[illegible]
ముతాళః। గోరు। గోరులు। గోళ్లులు। ద్విత్వస్యా ర్థాలుద
మారాదేః। సూర్య గతే నామ్నదుమ వర్ణాద్భ్యాం పరస్య అమాద
రేకవచనస్య టుర్ద్వాగమస్స్యాత్। గో[illegible]కి। గోరులు। గో[illegible]చేత।
ఇత్యాది। నపేరుగే పేరాద్వాదేష్టు[illegible]దిన[illegible] స్యాత్। పేరు। పేరు
లు। పేళ్లులు। పేరి[illegible]। పేళ్లుల। పేరిచేత। ఇత్యాది। తేరు। ఊరు
చూరు। పోరు। కారు। పాలు మేలు ప్రభృతయః। అసంఖ్యా సం
ఖ్యే యయా [illegible] విశేషాత్వం ఖ్యా సంఖ్యేయయోః స్వాభు
మాలో లు జ్జ్ భవతి। జాత్వం ఖ్యా సంఖ్యేయార్థమేం
ర్వేచకవచనం। సంఖ్యేయానాం మో బహువచనస్యైకె
వచనవదారే కశ్చ స్యాత్। అట్టెంటిని। అట్టెంటిచేత। ఇత్యాది
రెండు మూడు నూరు షు లుక్ వికల్పః। రెండింటిని। రెంటిని। మూ

ఊం ఠినా। ఋణా ఠినా। నూ ఊం టినా। నూ టినా। సం ఖ్యాయా
స్తు బహుత్వ మస్త్యేవ। ఆ ఋలు। రెండ్లు। మూడులు। నూరులు।
రాగాః స్తు టా। శేషం దధ స్థితా త్రిషా ఢకార సహితస్యా
మాదేశేకవచనస్య ఋడాగమస్స్యాత్స్యాచ। హంలాగలక్।
కర్తు। కర్తులు। కర్తిని। కర్తులు। కర్తిచేత। కర్తులచేత। ఇత్యాది
ఆకారస్య హ్రస్వః స్వయంభువు। స్వయంభుడు। ఇ
త్యాదిదాభృతః। ఋకారాంతస్య డా ఘ్య్యత్సుపి పరేత్రు
త్వయాదేశతాద్భావాద్ధకారస్య ఇత్వం। హ్రస్వస్త్రీ
వద్భావే। కర్త। కర్తలు। భ్రాత। భ్రాతలు। విధాత్రా గేఋ। వి
ధాతాః వాధాన్యాత్। విధాత। విధాత్రుడు। సవితా
సవిత్రుడు। ధాత। ధాత్రుడు। నేత। నేత్రు। [illegible]। అతః పితరి॥ పి
తృశబ్దా ఋతా ఇర స్యాత్। పితరుడు। పితరులు। ఓతో
వుః ఓకారాంతస్య స్థానే వుస్స్యాత్। గోవు। గోవులు। ఆవా
వారేః నావః। నౌ శబ్దయోరైకారౌకారయోః క్రమాత్
ఓ। ఆవ। ఇత్యేతౌ భవతస్సుపి పరే। రా। రాలు। నావ। నావలు। గ్లౌ
శబ్దస్య స్త్రీవద్భావే। గ్లౌ। గ్లౌలు। ఇత్యాది॥ అథాజంతాః స్త్రీలిం
గాః॥ అకారాంతస్య స్త్రీలింగస్య [illegible] క్లీబసమా
విధా। విధా క్లీబసమాస్స్యాత్। క్లీబవతీ బసమం। క్లీబ[illegible] స
మం క్లీబవద్విహితా కార్యం స్యాత్। క్లీబవద్భావః। ఋమ్మం
ఋనర్థతా మహాతః। విద్యము। విద్యములు। విధావదేర్వ్యాః।

ద్వ వత్సర శాయం మిాక [illegible] దయన్త్వా విధావశ్వి [illegible] బసహ
భవంత్తి। ఈరసము వీధియము। బికిరము। ఇయోహీంత్। వీడెము।
మాయూదిరాన్వి। మాంయూద యోవాక్త్రి [illegible] మాభవంత్తి। మాయి
ము। మా ంతు। కంధరము। కంధర। లస్యరేషే। బాల। బాలరు। ఇ
త్యాది। అత్రైకవర్ణవి నిషేధాదేశాచ్యో హ్యాసస్యాన।
మా। మా యు। ఇతః। రుచు। రుచదం [illegible] రుచుయు।
రాయు। తుదా గమః। రాతుయు। అసౌ పవి భక్తికత్వే పిక్షితునలదా
దేరి మ్న్యాన్లే। లో పో [illegible] రత్తితి యకారలోపః। రాయు। రా
తినా। రాయునా। రాల। **రామల**। ఇత్యాది। రేయు। రేయు। రేయునా। రేల
ఈకారాంతస్య హ్రస్వ [illegible] నది। నదులు। సంస్కృత యోరపి
పిప్పలీ [illegible] శబ్ద యో హ్రస్వా నుశాసనవత్ [illegible] దేశక్త
తవధ్యాతి ఇతి [illegible] పిప్పలి। పిప్పలు। [illegible]
రిని। [illegible] వేణులు। ఇత్యాది [illegible] హ్రస్వస్య। జంబువు। జంబు
[illegible] దుహితలు। [illegible]
[illegible]
[illegible] నావ। నావలు। [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

త్రు। చరిత్రాము। ఇతరే। శా రి। హాసులు। ఉతా వా। మధువు। మధుస్త్రీ

వన్న హి। నపుంసకలింగే వర్తమానస్య బుత్తం స్త్రీవద్భావః। కర్తృ।

కర్త్రులు। ఊంగంతవాత్। కర్తృనకు। పు ద్యువు। పురు। సునువు। అ

ధ హలంతాః పుంలింగాః॥ అధ హలంతా పుంలింగాః। అంత

స్య పలితే సాక్ష్యహ్యదాదా। సుహృదాదావంతస్య పర్రిలిసే అ

గాగస్యాత్। స్వాదావాదేశః। మధువిహం ము। ధువిహంములు।

సావన దడ్వాహంవిదార్వం సః। శ్వపు ... తీగాంశాస్వా...

సి వాంతాః। అనడ్వాహము। అనడ్వాహములు। సుదీపు

డు। సుదీపులు। ద్విత్రి చతుః ప్రభృతీనాం తత్స మత్వేన ప్రయోగ

గానః। నాలుగు। చతుర ... బ్దస్య నాలుగు ఇత్యాదేశః

స్యాత్। నాలుగు। అజడవా చత్వేవు వర్ణకః। నలుపులు। వి

పులు। సు గిరున్ డు। సు గిరులు। ప్రశాము ... ప్రశాములు। ఏ

యుతిల మోాః। యుతిల మ్ శ ... మోః ఏ ... దేశస్యాత్

ఏకవచనే తుమహావాన్య తిల మోాన్ను తుః। మహం ... యు

తిల మ్ శ ... భ్యాం చ ... ఇతి వా స్యాదేకవచనాదేశే

తే వా హ్యః। యుతిలం తదిమాం హ్రస్వా స్యాత్తవర్ణకేప

రే। ఏతంతు। ఏ ... డు। ఏడు। అవి ... దేశః। ఏరు। జసః శ్వోనరు

క్త్వ। ఏరులు। ఏతని। ఏతని। ఏని। యదాదేశః పరస్య నిత్యం ఉ

త్వాన్ చ్ఛ సాండో బహువచనే। ఏరి। ఏరులు। ఏతని చేత। ఏనిచేత

ఏరి చేత। ఇసంధాదపి లస్య ... నరుక్త్వ మితి కేచిత్। ఏతని చేత।

పరలచేత। పతనికొఱకు। పనికొఱకు। పరికొఱకు। పరలకొఱ
కు। ఇత్యాదిః। దిసౌ॥ అమహతాం యత్రమతదిమాంసౌ స్థానే
ది వర్ణకస్యేత్। దిత్యార్థిత్వం। యత్రమే తదిమాం నిత్వం ప్ర
స్యస్యేత్। ది। వి। ఇత్యేతయోః పరయోః। యత్రమోరన
మస్తయోర్విష్యతి। పది। సమస్తత్వేతు। పయది। అచేతనానాం
జె సౌ వి। అచేతనానాం యత్రమే తదిమాం జస్ స్థానే వి స్యాత్
పవి। అమహతాం దట్। అమహతాం యత్రమ్ తమోర్డ
ట్స్యాదేకవచనే పరే డె నినిశ్సౌ డాలుగ్రః। అచేతనానాం యత్రి
మ్ తదిమాం వర్ణకస్యోత్రేణ స్యాలుక్సౌ డా బహువచనా
దేశే పరే। పనిదె నిచేత। పనిచేత। దేని కొఱకు। పనికొఱకు.
ఇత్యాది। ఇదమదసేతదాం మి। ఇదమ్ప్రభృతీనాం ఈశిత్వయ
మాదేశో భవతి। తదిమోరవయోర్వ ట్। తవర్ణకరహిత
యోస్తదిదమోరాదేశయోర్వ్యుత్పాన్నస్యపహ। ఇదమితి
ఈస్థానినాం త్రయాణాం గ్రహణం। వీడు। వీరు। వీని। దీని।
వీనిచేత। వీరిచేత। వీరికొఱకు। వీనికొఱకు। ఇత్యాది। తవర్ణ
కేతు వాడా గమోన। ఇతడు। ఈతఁడు। ఇతని। ఈతని। ఇత
నిచేత। ఈతనిచేత। ఇత్యాది। జడానాం చకత్వము ఇత్యార్థి
త్వం। ఇది। ఇవి। దీని। దీనిచేత। వీనిచేత। దీనికొఱకు। వీనికొ
రకు। ఇత్యాది। నస్య చా మునః। స్వశబ్దాదన్యత్రాత్తిస్య నకారస్య
లుక్స్యాత్। అర్థమునడు। అర్థములు। మఘ్ను ఘునడు। మఘువులు।

శ్వ శబ్దస్య। శ్వానము। శ్వానములు। ఇత్యాది నిరూపాంతః॥ ద
రా। ౨౨౪ ఇతి సులోపః। దండము। రాజ్ఞః [illegible] చేతనార్థ
పుంసి విహితస్య రాజశబ్దస్య టేరుత్వాత్। దంత్యత్వం। రాజు
రాజులు। ఇదం కార్యం సమాసాంతత్వేపి [illegible] వెంగరాజు। చేత
న ఇతి కిం। వృక్షరాజము। ఆత్మ [illegible] సా రా [illegible]। ఆత్మ వేధసాం
రాత్వాత్। ఆత్మ। ఆత్మలు। వేధ। [illegible]। పుంసి బ్రహ్మణాశి। పుం
సి విహితస్య బ్రహ్మశబ్దస్య టెరాత్వాత్। బ్రహ్మ। బ్రహ్మలు।
ఇమని బోవా। ఇమని చ్ప్రత్యయాంతస్య టెరాత్వాత్। గరి
మ। గరిమము। పన్నాన్యన్యాని మిది। [illegible] పది షట్సంజ్ఞ
కానాం షట్సంజ్ఞకానామేత ఆదేశాస్స్యుః। పను। ప [illegible]। పకేవ
చనత్వం। పనింటిని। పువర్ణకేతు। పవురు। పవుర। పదు। పదిం
టిని। పద్యురు। పద్యుర। పని మిది। పని మిదింటిని। తాం మ్మిది। తాం
మ్మిదింటిని। చేతనవాదిత్వే। నవాష్టప్తమోర్యూర్వా బహు
వచనేచ। [illegible] త్యాన్యూరు శబ్దే బహువచనేపరే
[illegible] స్యాత్। దు [illegible]। ఎనమండ్రు। ఎన [illegible]। తాం మ్మండ్రు
తాం మ్మండ్రు। పది। పదింటిని। పువర్ణకేతు। పదువురు। పదువు
ర। దుజే తికేచిత్। పదువుండ్రు। పదువుండ్రు। అర్థబుధుడు। అర్థ
బుధులు। సుయుజుడు। సుయుజులు। బుత్విజుడు। బుత్వి
జులు। సుహృదుడు। సుహృదులు। వేదవిదుడు। వేదవిదులు
పయువిద్యామోః। యష్యబ్దః స్యస్య రమాంత్రు విశేషః। కిం శబ్దవద్యూ

షాణి। అతదః। తచ్ఛబ్దస్య స్వరమాత్రవిశేషః అత్ర త్యా
దేశస్స్యాత్। తదిమోర్వ్యక్తిః। వాఁడు। వారు। వానిని। వారిని। వాని
చేత। వారిచేత। తదనర్కేషు। అతఁడు। అతండు। అతని। ఆతని
ఇత్యాది। ఇదమాచకర్త్వేషు। అది। ఆది। దాని। వాని। దాని
చేత। వానిచేత। ఇత్యాది। ఏతద ఇదమ్యుష్మ్యదా పాంశాణి। నీనా
యుష్మదస్మదోః। యుష్మదస్మ ఛబ్దయోర్యథాక్రమం
నీనా ఇత్యాదేశౌ భవతః। సొరితి। యుష్మదస్మదాదేశ
యోర్నధ్యే ఇకారాంతా త్వరస్య। సోఽస్థానే స్యాత్। నీ
వు। యుష్మదస్మదోస్సుపి త్వే కి। స్సుపి పరే యుష్మదస్మదా
దేశౌ దేహాండ్లాయిగి వికే చిదాచార్యాః। ఈవు। బ
హువచనేమః। యుష్మదస్మదాదేశయోరికారస్య మ
కారస్స్యాత్। బహువచనే [illegible] లస్య రేఫః। మీరు।
ఆదిహాంలల్లో పె। ఈరు। పొనరుక్త్యే। మీరలు। ఈరలు।
అస్మనో ద్విత్వం యుష్మదస్మదచ్ఛిపాం। యుష్మదస్మదోర్యమస్మశాభ్యా
వయూభవతః। తత్వంవిభోగే వత్రస్యచ్చ। వాద్విత్వం। నిను। నిన్ను। మి
మ్ము। మిము। పొనరుక్త్యే। మిమ్ములు। నీచేత। మీచేత। నీకొరకు। మీకొరకు
ఇత్యాది॥ వయూంసు బహుసోరస్మదః। అస్మచ్ఛబ్దాదేశస్య సుబహుసాస్థానె
వయూభవతస్తత్వన్నియోగే పత్రత్రిపదికసంబంధిన అకారస్య ఏ
కారశ్చ। నేను। ఏను। మేము। ఏము। నను। నన్ను। మము। మమ్ము। నాచేత।
మాచేత। నాకొరకు। మాకొరకు। ఇత్యాది। ద్వంద్వేజు సామ। యుష్మ-
[illegible]

దస్య దాఽఽదేశో ద్వ్యంద్వ్యే సతి లస్య రేఫోన। మనలు। సుపాంథుండు। సుపాంథు
లు। అగ్నిమథుండు। అగ్నిమథులు। పేరంభుండు। పేరంభులు। తిర్యంచము।
తిర్యంచము। పరివ్రాట్టుండు। పరివ్రాట్టులు। నీవృత్తము। నీవృత్తములు।మ
తుపో మతః। మతుప్ (ప్ర)త్యయస్య మంత్వ ఇత్యాదేశస్స్యాత్ (శ్రీ) మంతుం
డు। శ్రీమంతులు। వతారారాదేశే। ధనవంతుండు। ధనవంతులు। క్విప్ప్రత్యంచా
దిగాదేః। దిగాదేరంత్యస్య వాలోఽద్విత్వమచ్చి సాన్నిత్యం ఇత్యాదికం చ। దిక్కు
మరుత్తు। నభవతాం। భవత్(ప్ర)త్యయాంతానాం ప్రయోగో నాస్తి। త్వరయంశ
త్పుప్రభృతయో భవ(త్ప్ర)త్యయాః। ధర్మగుప్పుండు। ధర్మగుప్పులు। తా
దృశుండు। తాదృశులు। ఘృతస్పృశుండు। ఘృతస్పృశులు। రత్నము
షుండు। రత్నముషులు। దోషము। దోషములు। వేధ। వేధలు। సన్యా
పయః ప్రభృతేర్లుక్। పయః ప్రభృతేరన్త్యస్య (ర) ల్యనతారస్యలుగాగమః
స్యాత్। పురూరవుండు। పురూరవసుండు। ఉశనుండు। ఉశనసుండు।
అపయఃప్రభృతేరితి కిం। సుపయసము। దిగాదిత్వే। సుపయస్సు।
విద్వాంసుండు। అదస ఇదమ్మ్యు(రా)పాంశి॥ శ్లో॥ అథవాలం లా(లం)
ంగానః॥ విశ్వనాముల। దిరము। పురము। ఏయత్త్రిమోః। పది। పరు। పరులు।
దేనిని। పత్తి। పర ।దేనిని। పది। పరలు। దేనిచేత। పరిచే॥ ఇత్యాది॥
తదిదమోస్తదయోర్వ్యల్। ఇది। వీరు। వీరలు। వీని। వీ। వీరలు। దీనిచేత। వీ
నిచేత। ఇత్యాది। నస్వభావుః। సీము। సీములు। అర్ధబంధ। అర్ధబంధలు।
జడవాచకత్వే। అర్ధబంధము। అర్ధబంధములు। స్రుక్కు। స్రుక్కులు। అదసః।
। అది। వారు। వారలు। యదేతత్ట్యదయోః త్రిలింగమోరవయోః పాంశి।

। అక్షం పదాపదాః। సంపదాపదారగాంగమస్యేతి। సంపద। ఆప।
ద। అస్థిః మధ। జడవాచికత్వే। అస్థిమధవు। వాచఋశ్రావతిః। వాక్కు
లక్షణాం మంత్ర పాలడకస్యౌత్స్ త్వాదికార్యం చ। పాకు। పాకులు। సరి
త్తు। సరిత్తులు। అప్సుబ్బాబహులవచనపవ। అప్పులు। దిక్కు। దిక్కు
లు। పెరా వృత్తు। పెరా వృత్తులు। అదశ్శబ్దస్య ఇదవద్రూపాణి॥
ఇతి॥ అథ పాంలింతరనపుంసకలింగాః॥ అంబురుహాలు। సుదినము।
పంకజలు। కిమిదమో శబ్దవాచకే వద్రూపాణి। బ్రహ్మలు। అర్ధబుధ
వు। అస్థిత్తు యత్తు దేతదాం। జడవాచవదేవ। అస్థిమధవు।
పెరాంచవు। జగత్తు। ధర్మగుపవు। లాదృశవు। రత్నిమష్మవు।
ధనవు। ధనస్సు। అదశ్శబ్దస్యాపి జడవాచకే ఇవరూపాణి।
ఏషాం ప్రాతీతి త్యధికారోరో యం। తేషాం బహులవిధత్వం। తథాచ।
కతిచన సుపానుబంధాః। కతి చన తిఙః కతి చనద్వ్యయోర్విహా
తాః। అనుబంధైర్వనస్యాత్తేషాం చిత్యంప్ర యుక్తానామితి॥ చ
నకమర్యాదాయాం। మర్యాదార్ధ దనకేతి నిపాత్యతే। అలాననే
క్రీత్త చంద్రమండలవయు దనకే॥ ఇహార్ధవాపోవా। ఇహార్ధవాపోవా
ఇత్యేతే నిపాత్యేతే। చంచలారేఖ పాపనాప్తి జలధికన్య॥ మన్మథు
దుపారె సుద్వారదుహ్రాంధ్రపృందు। రాసుఖార్యాః। సఖాప్సుంబాధనేరా
ఇతి నిపాత్యతే। శాటరా వినుము। కప్రశ్నె। ప్రశ్నార్ధ ఏ ఇతి ని
పాంత్యతే। ఏరీనీసా ~~ఉడా ఇంగా దుతింయు~~ నిభాంపాన్యౌ॥ ఇతి సుపా
నుబంధాః॥ సంప్రత్యర్ధనాందాంచ। సంబంధసార్ధతాద్వాలాః। ఆచ

।ఈశసు॰ప్రశబ్దః। కరుణారక్తింపు మానసన్నూతమలనాభ। ఎల మిత్ర
ఉం బాషింపు మాదాసుడైరుంగ దారుల॥ ఏచభూతలాత్। భూ
తార్థ విహితాద్వా తోః ఏచ త్రిచ భవత్సుప్రశబ్దః। ఏసునీబంధన స్థు
జూచితే మహోదా। ప్రసంగాన వ్యత్తలసి తిపాంశుభ్యాం॥ వ్యతిరేకార్థా
చ। వ్యతిరేకార్థ విహితాద్వా తోః ఓచ-ఏచ-త్రిచ-భవంత్తి ప్రశబ్దః।
శ్రీరకుండెదు రక్తింపు వాగు సత్కాద్య। ఇత్యుదు రిపుఁడంబు బాషింపవేదు
వర్త్యా। ఉనఘరఘువీర కరుణించవా నిశాయు। వనంగ వ్యతిరేకర్థ
త్వ వ్యయస్వరము లు॥
ఇత్యన్వాయ వ్యర్థభేదప్రతీతే త్యాస ఆద్యాది ప్రయోగ ఇష్టతే।
శేషభుజగేంద్రశాయి రక్తింపవ య్యా। శ్రీరనిధి తిన్య మింపన్నబాషింపవన్న।
మన్విరహితానావర్త్య యానాసు బతి జూసు బంధత్వం పతితే చిత్।
మునతాపు తావాశిషి। మునతాలిత ఇత్యేతావాశీరార్థ నిపాత్యౌ
తే। కరుణారక్తింపు మమనుష్నైట భాతి ప్రాపుగా ప్రత విమ్మనం బూ
దికన్య॥ ఇతి జ్ఞాని బంధాః। సుబాద్యః। సమృబ్ర యాన్వర్థేష్వి ఇతి
నిపాత్యతే। ఎయ్యైకు డేను నైవతే నుడుసు నిత్యంబు న్నుభం చివరా॥
కదాటాశ్చల కిలార్థయోః। ఆల కిలార్థయోః క్రమేణ కదాటా
నిపాత్యేతే। నరుల భాగ్యంబు గదన భవ్యరులబ్రోచి। దీనయె వట
ము సన్నిధి విమంది గగనగంగ॥ అపియద్యర్థానాని। అపి యది ఇత్యేత
యోరర్థే నితి నిపాత్యతే। మరుం డొప్పేరపసతి కింపు మాదియుండే। ఆ
ఉపాంచే నివిడ వేమన్ని యన్నమేని॥ ఇసుం దసంగ యుం డ రెమ్మనియు

యుంఢేతం బునిశ్చం బుగ్గీ॥ ఓ ఏ అవధారణే। అ ఏ ఇత్యేతావ
వధారణార్థే నిపాత్యేతే। అద్య సుందరయం తపీరుండో యుతివలాకః
ఇం దిరాం దేవి యమునాం ఋతుర్విస్రూ తి॥ బత్వా సంశయే। సంశయే బత్వా ఇతి ని
పాత్యతే। బుబుపుబునే బుందోపగ। హాడమైన దిస్థాణువై త్వా పురుషం
డాత్వా॥ ఓసం బాధనే చ। సంబాధనే దావేవ। స్థాణుర్వా। పురుషుండో।
ఓసి దాంత్వాష్టు। దాంత్వాష్టు ఇత్యష్టు సంబాధనే ఓసి తి నిపాత్యతే।
ఓసి మల్లికరావే ప్రతని రతిదేవి(తే) స్మరనరకుదేర। నోంసి బాలయ
దేమ నాక్రాంతయ యత్యే॥ ఇత్యభయానుబంధాః। ఏమి తిమః। తిపి
తిస్స ఏమాతి నిపాత్యతే। యమవర్ణం పగలవయ్యె ఇతి నితేత్ర॥ ఫలి
ప్రశంసాయాం। ప్రశంసాయాం ఫళిలి నిపాత్యతే। ఫళిరఘూ
ద్వహోనే ధనుః ప్రౌఢిమం బు। లాలిదో లాప్రెం ఘూలనే దో లాప్రెం ఘూ
లనే లాలీ తి నిపాత్యతే। లాలీ బాలకునా పరమ్మాయువళు న్నం దా
త్వ జులన్య్రేలవకే॥ సూామునలఘూంత నిశ్చయా స్యాన వాద్యాః। ఏత
యోః స్మారా ఇతి నిపాత్యతే। సూానీపారము వెల్లిగాత్తలు గదేసూ
రావే పద్మానవా॥ సరారవుణి తాత్త రావె నీవారము లతు। సూ
ముసలమెం తబరువం మ్మసందరాం గో॥ ఇతడ సేలంత గాల్లింబె
ని తనిసేనె। సు- డుసూవీర వర్వ్యదోయతివలారః॥ అయాన్వత్ట్సా
క్ష్మీట్సాః శదే। ఏతే ప్రయుః శదేని పాత్యంతే। అత్ర టా మోసమయ్యానేమనగవ
లదు। నావిభునిమది జగద యోాన్ విధార। కట్టి యెట్టోరు వేదనగాంతలార।
లవునుబుజింతింబె ... ధకృష్ణునిదలంచి॥ చిట్టిబ్రాల్య గావ వేనయే।

। బాలిశ్రుపరిపనయో బ్రుష్ఠిరితి నిపాత్యతే। మెష్టుల్ద్వో పంయుక్తాదపల్యు సుతయ్యో॥
ఏషాం కృస్త్ర ఫ। నం దారప్యబుం। జిష్ఠిబాలత ని ధ్రాస్త్రైతాసుపబు బూరాష్ఠి
రాకు మిట్టాలకికిః। ఇష్టి శ్వరస్త్రరణే। పాపవత్ర్యూరాదిష్ఠ్యే శ్వరస్త్రరణే
ఇష్టిరితి నిపాత్యతే। ఇష్ట్రియుంతలు ఫ్రాష్ట్రే శితకిరయుంతిష్ఠే బుపేరాధికః
చెల్లగాః। చెల్లాదయస్సంతాంపాదిషు బశాలం నిపాత్యంతే। వల్లభుః
ఊలగాంత్ర్యం జూంప ఊవనిత యొరలు। చెల్లముల దేంతగాపించె
జెవి యలంరః। మరిపెంధ్ర్యపి బార్థః। మిజీపెంది ఇత్వే తావది బార్థ
నిపాత్యతే। మరియునిష్ఠ నికెం తనీ మహిమగల దేః। పెంధియ
నసంగుడు ప్రాంతవిధములు॥ ఊర్ష్ణే పార్థమిన్నకూరకే। ఏతా
ఊష్ణేరార్ధే నిపాత్యతే। ఊరకుంధకర్త్రిదంబు యువలి జూ
చి। మానకైతనుదష్టులమిన్నకుండె॥ పిధపానం త్ర్యే। అసంభ
ర్యే పిధపేతి నిపాత్యతే॥ ప్రాధ్వగ్రుంకిస పిధపుః బుంబాడీవలు
చె॥ కొలకొలగా అనుకరణే। అనుకరణే కొలకొలాదయో నిపాత్యం
తే॥ అబ్జరు బిధూర్ఛు దిగదిగయుంబు మెరసె। నడవి గాక్రాళి కొలక్రాళ
యుంబు ఘడగె। నసమశరుపాలునిగనిగ యుంబు మెరసె। నలి వేడంచిం
బులెక తెక్క యులుంబునడకె॥ సారథి పునర్థే। పునరర్థే సారథి ఇతి నిపాత్య
తే। సారథ్యమొసాత్రై దనే కునే శవరమేశ॥ ఏష్టి నిరుక్తూః పరుదర్థయో
తయోరర్థయోస్తే నిపాత్యతే। ఏష్టిమీరాడ బారెదనింతులార।
నిరుడు మదిరాష్ట్రి పొరింపెల్లనిష్ఠపశ్లు॥ ఏథాపపదం విభక్త్యుత్పత్తే
యాః। సారథు। ఏష్టితి। నిరుటితి। ఇత్యాది॥ అథ స్త్రీ ప్రత్యయాః॥

నిత్యసమాసాదిః। ఆసాదిరత్రాపి నిత్యం స్యాత్తత్సమతాందశాం
యమాం। ఆ జ। అశ్చ్యా। విశేషణాస్త్ర్యమహంతాఖ్యీః। అమహంతాఖ్య విశే
షణాస్యాపి నిత్యసమాసాది స్యాత్। మొకమూత। కుటిలతేశి। అత్ర
ణిస్యావా। అమహంతాఖ్య విశేషణాస్యాబాదిర్భిస్యాత్। ముసన్నావిరు
లుసువెన్నెలబ్బెదమెునర్బు। వానిగూండుటనిపుడదివేనికేతిస। తరు
ణిమల్లికనాంకుహాళ్యద్వ్యంబుగాండు। సరసచంద్రికమున్నమోహార
ములగాండు। చంద్రికమనోహార। చంద్రికమనోహారలు॥ వ్యత్య
యశ్చ్య। సంజ్ఞాయాం విర్ణతస్య। సంజ్ఞాయామాబాదే వ్యత్య
యస్యాత్॥ గౌర। గౌరీ॥ గౌరు। బహువచనాంజీజ్। బహువచనా
ద్విహింతాలక్ష్మీస్యాత్। వగలాడు। వన్నెయలాడి। వికృత [illegible] తద్ధి
తాభ్యాం మిత్రితా। మిత్రితాయాం తావికృతతద్ధితాభ్యాం క్ర
మగాభవతః। స్త్రీ ర్వ్యజ్జైతేస్తయః। సూర్యగణా జ్ఞాలివాచక
శబ్దాత్పరతస్త్రియాం తమాస్యాత్। బాపట। వాపట। తదే
తాభ్యాం। తస్మై బద్దదేకశబ్దాత్పరతః స్త్రియాం తవాస్యాత్।
అప్పట। ఒక్కత। తద్భవాజ్ఞాన పదాదిత్వప్రభావే। తద్భవాజ్ఞానప
దవాచనః పదాదితాన్యత్రత్ర భవత్యర్థే। కన్నడి। గుబ్బలి। మరా
టి॥ శిద్ధగా తన్నాన్త్యే। తద్భవేభ్యాశ్శిద్ధాదిభ్యస్తన్నాన్త్యే ఈత్వం
త్త్। కత్తి। పుట్టు। అంగడి। గుద్దలి। గొడ్డలి। [illegible] ది। గుత్తి। రక్కసి। నాగ
లి। సంపంగి। బూచి। వసనాభి॥ అథ విభక్త్యర్థాః। పూరరక్షిం పుచుం
న్నాడు। భక్తుండురక్షింపబడుచున్నాడు। బాణాములచేతవధింప

బడుచున్నాడు। తేజో ద్వేషి హింతే కర్తరి కర్మణి చ తృతీయా। వి
ప్రునికారముగా గోవు నిచ్చుచున్నాడు। సంప్రదానే చతుర్థీ। పాపము
వలన విరతుడయ్యె। అపాదానే పంచమీ। అన్న[illegible]నకు వసించుచు
న్నాడు। హింతో ద్వాత్యే షష్ఠీ। కడు ముందున్నాడు। అధి[illegible]రణే స
ప్తమీ। హరికి గోపించెరా ధర్మశాస్త్రము దలచు। ఇత్యాదౌ శేషే షష్ఠీ।
విప్రునకు గోవు నిచ్చుచున్నాడు। ఇత్యాదౌ శేషే షష్ఠీ। మా
ధవునకు భక్తులు పతియు। ఇత్యాదౌ అనాదరే షష్ఠీ। తపోధనుం
డు వనమునుండెను। ఇత్యాదౌ శేషే ద్వితీయా। బహుళగ్రహణా
త్। మాసమునకు జడవె। సుఖ[illegible]గెను। జనకుని స్మరించెన్। నిండాలగ
ముండెన్। చర్మము నెత్తము వ్యాఘ్రము జంపెన్। గాత్రమందాగత్య
తీత్యాదౌ [illegible]యాం త్వా ఽర్వా హోద్వా ర హా ప్రతీతిరధికరణ
త్వం వా। షష్ఠీ త్వేత్యాప పదం విశేషః। గాత్రము నందుండి వచ్చె। గాత్రము
వలననుండి వచ్చెన్। నిపాతేనానుస్ వినాదౌ పరే ప్ర[illegible] వా స్యాత్।
ఆర్త రక్షకుండు రాముని కిష్టము। నిత్యమనుబంధే అనుబంధకర్తా వా
పరే నిత్యం ప్రథమా స్యాత్। వృషవి[illegible]టెంటి యాండస్। భావలక్ష
ణే షష్ఠ్యస్తమున। భావలక్షణే విహితా యా స[illegible]ప్తమ్యా స్యాన్ని
త్యం ప్రథమా స్యాత్। తుమున్ప్రత్యయ రూప విశేషణే పరే
షష్ఠీ చానాదరే ఇతి షష్ఠీ స్థానే చ। పుత్రులు చూడ ఖం పసన్న
సించెన్। వివాహ పమా ప్రమాణాదిషు॥ వివాహాయాం ముప
మా వాచకే చతుర్థ్యాం వా చతుర్థ్యా షష్ఠీ స్యాత్। ధ

మాంహే గృ[illegible] మునకు। గృహమునకు। గృహముగృహ
మునకు। దేవతలలో బ్రహ్మ యుత్కృష్టుడు। జడస్యాత్రా న
ఛత్రం ష్యాం॥ కరణాధికరణయోః॥ జడవాచకపదస్య
వర్ణాత్పరస్య కరణాధికరణ ఏకం తయోః టాఙ్యోః
స్థానే నుస్స్యాత్। రామనుడు గదను వేసాడు। అయోధ్యనందు
ఃచకారాత్। గదచే వేసాడు। అయోధ్యయందుండు। ఉద్యా
నే॥ జడవాచకపదస్య వర్ణాత్పరతస్తయోరావనస్యాత్।
రాముడు ఇత్థ మునగయుకొ। వనము న నుండు। ఖడ్గముచే
నయుకొ వనమునందుండు। జడస్య సుపతాం। జడవాచకపద
స్య వర్ణాత్పరతస్తయోరానే వనః స్యాత్। రాం [illegible]
న [illegible]। మహింప జన [illegible] సంకే। మహిం
యుండు జన్మించె। అస్మోపవిభక్తికి [illegible]
పవిభక్తికిం దనో పవి [illegible]
న్ని। పురనుండి। క్రొత్తకొండ [illegible]। మించుకున్నది। [illegible]
కికేచిత్। దానఖండాచు। దాననుండు॥ జడస్య భిస్సు
పోర్నాష్వ చివత్। న్యాదివజ్జడవాచకస్య భిస్సుపోస్స్థానే
లవర్ణకస్యాత్। రాముడు వనములవిహారించు। బాణము
లనయుకొ వనములందు విహారించు। బాణములచే నయుకొ।
ఇతి విభక్త్యర్థాః సమాప్తాః॥ తత్రాదౌ తత్పురుషః
పదగడాల్పు। ఉవిమునకు। దేవదేములు। దొంగయుయుకు। మా

టనేర్వరి। షష్ఠీశేష ఇతివి హితా యూష్మ ష్యాః సామేజుక్తావి
షష్ఠ్యత్ దారెయుకృ వరాన సి: సల్లోపే। దారవత్సంనపి।బి
కర్త్రీయువేత్వేకె। యుష్మదస్మదోస్సప్త స్యాదేశేషష ష్ఠ్యాస్త్యం
నేహా వర్ణకారా। నేయుతోండుకు। నాయుతాండుకు తనహాండుక
తత్పురుష ందాతి కారేమిశ్రతాచ। తత్పురుషాదిస
మాసే షష్ఠం ఎత్వాదివికారే సతి సంసుబ్లుతత్తై కృతతయో
ర్మిశ్రతాచ భవతి। కట్టాక్షిం పుగుంపు। పటితీరము। అ
నాదేస్త[illegible]దః। అనాదౌ వర్తమానస్య తచ్ఛబ్దసంబంధి
నో తాతా వా యుక్స్యాత్। రాముని। రామునియది। రేకా
వే ష్ఠా షష్టాః। రావి శబ్దస్య రేక[illegible] పరె భూషణార్థే ఇతా
వా యుక్స్యాత్। రాత్రేకు। రావి రేకు। పువ్వును వ్వారంత్య
స్థితే। పువ్వు నువ్వరిత్యేతయో రన్యశబ్దయోగేంతరస్థి
మాగస్య హాంచక్రస్య యుక్స్యాత్। పూదండ। నూపిండి। రా
జకీరగరా జకేరాదారవం తస్య ఋఘుశ్శ యుక్స్యాత్। రాచి
ల్కనె లక్కానుటు। నిత్యం నిట్టాదా వమతస్య। నిట్టాదావ
నేకస్య స్వారఘు రాయుక్స్యాత్। నెరువట్టు। నట్టు। ఆపట్టు। పట్టు
ఉట్టు॥ ఆకర్మధారయః। నల్లకలువ। ముదుగుటాముది। పొన్నమా
ను। అనయోస్సః కర్మధారయె కర్మధారకానుసమా[illegible]
[illegible]
[illegible]

తద వత్ప్రభృతీనాం చ। సంయుక్తపదస్యైకత్వ తత్తదాదిశబ్ద
అవర్ణకారాదిశ్చ। విశేషణాంస్యాన్నిత్యాయాం। ఆవిర్భ్రు
ఘు। ఘ్రువది మొకక్కవయుద్ధము। తద్ద్విత్వమిదమాం
హొంపర్యారాష్ట్రణాః తదాదేః హ్రస్వస్వనవిశేషోఽప్య
వజిఙ్ఞతస్యపరాక్షరస్య ద్విత్వం స్యాత్। యథా హొం
స్త్వతః। యథా హొంః పరస్యతపావాహంస్యాత్।
ఎఁవ్వరు। ఎవ్వారు। అథా తాహెంలాయాం.
హెంలాయాం హొంకారస్యత్వాద్వా సమాసే। స
వ్ప్రటల। సవ్ప్రటాల। [illegible]
కొత్రత్వా నాం చెంపాం ముంకెం కెల్లం సమాసే। చసప్ర
భృతీనాం చ [illegible]
[illegible]। పొందా మర। ముంగొం గుకెంబుట్టు క్రొం
దావి। ఆరాద్వదేరంత్యే। అంత్యే వర్తమానాంగాద్వాదేస్యం
ధయుక్తాక్షరస్యాపరివాయి స్యాత్। రాముయు।
రాముయ్య। కొనయు। కొనయ్య। కొనమరెత్తి
జాతాదిత్। జాతివాచకశబ్దే పరే అర్థ ద్విత్వస్యా
త్। తస్మిన్నేట్టి కేస విసేతు। ఇదితావ్యా [illegible]
సమాసే తోరు సంబంధినంత ఇదతొ భవతః।
కొట్టారి పురము। కొట్టారి పురము। తోరితస్తో
మోక్షే త్వాదినా హ్రస్వశ్చ। కొట్లరి పురముక్తే.

తస్య। కాసవతి। ఇత్యాదయ ఏకశేషసమాసాః। [illegible]
[illegible] గణ్యము। ఇత్యాదయో [illegible] సమాసాః॥

ఉత్తరపదార్థప్రధానః। [illegible] తత్పురుషః [illegible] సమాసాః। [illegible]
[illegible] ఇత్యాదౌ [illegible] స్వార్థే [illegible]
[illegible]। [illegible]
[illegible] తత్పురుషః [illegible]
[illegible] ఇత్యాదౌ [illegible]
[illegible] సమాసః [illegible]
[illegible] ఇత్యేతయోః [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] సమాసః [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

దళ్లకర్ణులు। అమిత్రవిరాయాయా। మద్వస్మి। అథ బహువ్రీహిః। వేదివేలంబ
బలమేలుంగు। బహువ్రీహౌ స్వసంజ్ఞ। ప్రథమా షష్ఠ్య ప్రయోగా ద్బహు
వ్రీహౌరంభో సప్తాన్య। తమ్మికంఠః। మల్లకంఠః। విజ్ఞస్మః। బహువ్రీహౌరం
త్వే పదార్థస్య అమే స్యాత్। నలవ। పలవ। లోకనస్య ఖంఖ। లోకనాతః
బిందు పూర్వకే షష్ఠి స్యాత్। తమ్మికంఠః। మల్లకంఠః। విజ్ఞస్మః। బహువ్రీ హౌ
రంత్వే విల్లు శబ్దా ద్ధు వర్ణక స్యాన్నత్। అలరు విల్లు తు। బూంలు కాల్వాతి।
పితయోరి త్వాన్యస్। పంమ్మిబూంటి। నూంరు కాల్వ స్యమాసే ద్వేవిత్వ స్మిన్।
మద్దల। మేలుగ్గే। బహువ్రీహౌ రంత్వే క్షుబ్మి వర్ణక స్వలుక్స్యాన్నత్।
పువ్వుబోడి। అథ ద్వంద్వః। కాలుసేయి। తలదంట్రులు। ఉద్ద్వంద్వ రః।
ద్వంద్వ సమాసే బహుకారాంత సంబంధిన బహువారస్యాన్యత్। మాంత్ర పిదరలు।
ద్వంద్వయు ష్మ తస్మాద్వారితః। యుష్మ తస్మదా [illegible] సమాసే। మనవు
తద్ధితాధికారః।
అరిమా మ్మో మొమపః। మయ ప్రత్యయస్య అరిమే। ఈమ।
కామ। ఇత్వేతే అర్థే కాస్యః। మంకరి। త్రి లోలంయ। వన్నెకాయ।
లెమా మః। షష్ఠీ బహువచనాద్యరత అమే స్యాత్। వన్నెలంయ। వైరా
ద్యం। వైరశబ్దాదేకా ద్యు మి స్యాత్। పగయు। యు। నాన్యస్తనాం ఇరిమ।
వృత్తియాం సమాసే తిన ఇరవరే ఇరి మ స్యాత్। వరవిరి। మున్కిరి। వరు
మ పరమాంతో। పరిమాంరావారకారే దు మ స్యాత్। పరిమాంతే పారుపులం
టుడు। ప్రరుపంబంధి పరిమాంతో తిరంరా వృదాద్యంతం స్యాత్। మేలులం
టి। కుమ్మకబంటు। స్వార్థికపిక్షు బత స్వార్థే క మ స్యాత్। నిప్పుక। డబ్బుక।

కప్రత్యయః ఉరదన్తాన్నిపాత్యతే। నంయుక్। ఇకారస్య ఉచ్చైస్త్వం। వేలన్ను

క। దేవదేగాభ్యాసమరేరా। విద్వాభ్యాం త్రమాం విద్వద్భిః ఉరఇరఇతేరా। భవతః

దేవర। వేగిరమ్। పితాదేకభ్యస్తయోః। తాభ్యాం త్రమాం పితాభ్యవతః। ఒక్క

యగయ। చితరమ్। త్రపుతేజసాం తిథేవే। తాభ్యాస్యయః పితాభిరేభ్యాం

భ్యాః। వదరము। తేజరము। ఇతి స్యాత్తిరాః। వస్తువిరిస్యాత్తాప్యద్భిః। సాంతిరి

తాంతాదర్శ్య। యాంవసాంత్రవాచకా విద్యుదవద్భ్వదర్శస్యాద్విద్యుద్భిః। సాదవ।

ఉయస్యస్తూంత్। మేస్తూం అయస్యస్యాత్। స్యాద్భిః। మేయమ్। చంద్రమసః। ఉమసః।

దస్యూపాయస్యాత్। చందమాం। ఏకారిభ్యాస్యా। ఏకారిభ్యస్యాద్భిః। తిస్

స్యాత్। ఒక్కయ। హాసముయ। రాయేయ। ఘుమ్ముమ్। ఘుర్మాచకాస్తు

వస్యాత్। నరకయ। పుత్రయయ। గురాదవస్। గురావాచకాస్త్రవ్వవసంస్తు

త్। చల్లన। తెల్పన। రల్లాపుంచస్యాత్। వెల్లన। వెల్ల। నల్లన। నల్ల। ఉవ

స్తాం వుంచేన యాం వృతం। పురావాచకా వృత్తివృంచేన యాం వుర్తస్యాత్।

మయూరయ। నయూరయ। సమాసేనాంచ త్రిరూర్వుస్తే స్యాద్దేవ పిర। కాలంవ్యర

తావవావవన। కాలంవద్దపురవత్వద్భిః పుమ్యాన్త్। కాల్యయ। సర్వానా

మ్నాస్త్రమ్। పరావాచకా వృత్తివృరత్తవృర్వనామ్నాన్యమ్యాత్। ప్రందర్వ

కాందర్వ। విర్చుతాత్। పరావాచకా వృర్వనామ్నాదిస్యాత్। ప్రథ్యకాన్నా।

ప్రంరవేవమ్। సంబంధయాః ప్రారనే ఉవమ్యాత్। పశునాంభ్యమనుష్యాః।

ఉరిదాల్యస్మనుష్యయ। ఉకారాంతాదికారాంతపుంరదాంయయరత్నరస్యాత్

పమనుష్యయ। లక్ష్మయ। శారయ। లయష్యరస్యరభ్యరయాం వుసి। యయ

యయష్యరస్య దక్షన్వవుంబంధికి సుసాదేశే పరి ఉకారస్యకాంసివ్యంస్యాత్।

నీవు నీవుఁడవు। మీరు నీవులు। నేను [illegible]। మేము [illegible]లము। [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]। నీవు [illegible]। నేను [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible] [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible] సంస్కృత [illegible]।
సంస్కృతమే ఇచట [illegible] సంస్కృత [illegible]
[illegible]। [illegible]
[illegible] సంబంధించిన [illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible] సంబంధించిన [illegible]। [illegible]
[illegible] సంబంధించిన [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]। [illegible]
[illegible]। [illegible]

ఉక్తేషు షష్ఠ్యాః నయాదిషు షష్ఠ్యా రచితా విన్యాసే ఖ్యాతా రవేర్లఘు గణే | ఇతి
ఉక్తశబ్దే ఖ్యాతావోర్లఘు ర్నాలపి | కించ ఉక్తయాంత్రా ముద్రిత | కంఠాదిషు
సాంత్యోర్ద్దిశ్చ సావిధి | అత్ర శివదివ్య యాదేశః తాజ్ఞితే సాంత్యాది రక్ష్యతే | స
వాదే స్వం యుక్తాదేశస్య దీర్ఘత్వం సావిధి | బహు | కంమయ | వృట్టం దీర్ఘత్వ
దీర్ఘత్వం | లఘురుయుక్తయోంశ్చః | ఏకయోః ఖ్యాతావా దీర్ఘసావిధి | వ
రుక్షణఖ్యా | ఏతాం పరదీర్ఘత్వం సావిధి | లాను | బంయక్యః దీర్ఘానాం స్వరా
తే | దీర్ఘాదీనాం ప్రథమాంత్యానాం ద్విత్వం కాంబవతి | విద్యగకురక్తద్దత్తం
ద్రుతి సాంద్రే ధురసి తపస్వి ప్రయుక్తదా ద్రవ్యమానాం సాధ్య స్వరః | విద్యా
దిషు సాంత్యర్థా న్నిర్ణయ లఘుక్రానలి | తెల్గుంత బహులుఘా ద్విక్రాదీనాం లుక్ |
తపసి | దాంతి | పంక్తాదీనాం ద్విత్వ స్వవర్ణ | విస్మయేస్తాః | విస్మయే సూత్రః
దాంతర సావిధి | ఉద్వాహ లత టార్ఘు కాంబ విస్మయేషు | కాలాంతిషు ప్రారం
వ ఉపాన్నతా | వాట్ల | ప్రతిగే పాదిలి ద్విత్వం | ఉల్లఘు | గాంఖు | ఉపయ
విప్ర ఏః పరభ్వన్వం | విస్మ | కానన వాంపు క్రోశ విద్రాదీనాం త స్వం తాం ప్రక్తం లూ
తాం సకంపం సింహాంతకింపాలంత శయుక్తా తి స్వ
యులసాంపు ఘ స్వేరంతయు ప్ర తాం సాదిషు సాదృశ్య సావిధి | కంబపాలు కృతా
వా | కింపాలంత విపాయ తెల | వివాదివ ప్రదేర్ఘాం బహ్వతా | కింకపాలవేణా
గు బాహుతా | జి త్వరం గగే | తరంగాలు క్రానలి | కింపాలం తెల్వస్వ | కిం
పాలంతె ల్వస్వ దీర్ఘత్వం | తెయుణు | ఎకరి క్రాంః | ఎవరశబ్దె కరాం రేభ సం
బంధిన ఉరఉ ప్రాత | మకుకు | హాః కుల్లుదీ వయుక్తయోః ఏకయోః
పారదీర్ఘం బాన్నిత | ఇబ్రక్షత్రాం పరుగా ఇరాన్తేకల తక్తాస్తే ఖ్యాదీనాం

పరమాత్మనంతి। పటూలి కుట్యం మాన్యరాంత్। పితయోం తీర భిత్యాన్వత్। పిత్రా
దిత్యాద్యుం ధుత్తే [illegible] ఇత్యాదినా బింధుః। తుంబెన। పరశయు టంక
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

విసాం ఉపన్యస్తం। తరంగాదిత్యాద్యం శాకలః। పదము। సాంబ భోగ్యా
యత్। ప్రతియోగిత తద్భిన్నత్వే। సాయము। పటు। ఘటపదపదార్థం మతిసరస్వం
విసాయికే యుక్తా ర్థాన్వయః। విసాయుక్త శబ్దే యుక్తార్థ తత్కారణయోరుక్త
న్వయుస్తాన్నతే। తేన శ్వేత్తం తు పరిభాషా ఇత్యాది తేన। తాః పదార్థా
న్వితసాం ఉపాదానాః। తేనకరణ। యుక్త పదస్య సంబంధే। సంబంధే ఉక్త
యుక్త పదస్య స్వత్వే ఉపపదే సంబంధే। సంబంధే ఉపాదానాన్నిష్టిస్తపద ఇత్యత్ర
ఉక్తార్థ కారణ్యే కార్యాన్వితసాం సాధ్యత్వాత్। పదం పదము। పదం
పదము। పదంపదము। పదంపదము। అన్వయం దృష్టం పశ్యన్ యుక్తమధ్యా। పదం
పదార్థ విషయాన్ తం స్వాత్। పదంపదము। ఇదము। సంబంధ క్రియా పదార్థం
తన్నత్వాత్। తేన శబ్దాన్నే పదార్థ విసా కార్యత్వః। క్రియా పదార్థ స్వత్వం యుక్త
క్తే కారణ ఇతి పరిభాషా పదం మః। ఇత్యత్ర ఆన్వయ యుక్తయోః। పద్యాదావర్థ
యుక్తయోర్ అతి ఇతి విశేష్యతే। సపదం ఉపాదానః। మహాభిమత పదయుక్తత
భావః ఉపాదాన ప్రవృత్తం సన్నిధి। వివక్షిత విధాన విధి। పదకం। నఞర
గా సాం సంసర్గేషు ప్రకృతార్థః। నఞర్థం విషయం ప్రత్యయం ప్రకృతార్థే
సాంఖ్య లక్ష్య యుక్తస్యాత్। పదార్థ। తేన ద్వంద్వే విశిష్టే నఞ్ నఞర్థ సంబంధే తదర్థం
తేన సాన్వయే। సహార్థ విశిష్టత్వం। పదము। పదార్థే సమానాధికరణ్యాం
। తేన సమ్యగ్ జ్ఞానం తాః। పదార్థ ప్రవృత్తి విశిష్ట జ్ఞానం ప్రవృత్తేర్ సాధ్యత్వాత్। గాఢం।
పదార్థ విశిష్టత్వం। పదార్థము। నత్వ। సాంప్రదాయము। ఉక్తే తిః।
ఉపపత్తే ఉక్తార్థ విశిష్టస్వాత్। ప్రవృత్తి లక్షణ యోగ్యః। ప్రతియోగి
త్వ సాధ్యత్వం। పదార్థ విసాద్యం యుక్తః। ఉక్తం। ప్రకృత పదార్థ ఇతి।

సూత్రస్థః। ద్విత్వం। ఋకారాదిత్వాద్విత్వ ర్ణకారప్। పఙ్క్తి। సుప్త పౌ త్రాణ్।
సుప్తల శబ్దే శ్రాయ త ఇత్యస్మాత్। సు క్తిలాభ। ఉపస్థితం యల యోర్ద్వితి।
తత్ప్రాయ కప్రభృతి శబ్దే తం యలం శబ్దే చ ఉచ్చారణే చాన్యాన్। తం చేల। చ
ద్విత్వకుండలి యోః। కుత్సకుండలి యోరుత్పత్ వ్యాప్య। గార్తం లి। ఉ
ఠంగాదిత్వాదితి క్రియాశబ్దాన్। ఉభయత్రాపి పంచతావిత్యాద్యన్వయస్య।
గాధ। వాఙ్మనసే వ్యాపిత వాసి సూత్ర తథాప్యక్। తస్మాదితి పాణిని
లయో గుం తత్। ఏతయో రంగాత్రాణాం స్థానాన్। తస్మాద్। ఋకారా
ద్వితీయత్। పరత పరాభ్యాయః ఋ శబ్ద ఋత ఇత్యర్థ ఇతి స్థానాత్। పరత్వ
ం నిపాతస్య విత్యాదినాం ఇత్యాదివత్। ఏతర। వృద్ధ్యాదాదైచ్। వృద్ధి
రా ఋత ఇత్యస్మాత్। ఇస్మ ద్విర్భవ తయోంతి త్వ తత్వ ఇతి। గార్తి
త్వం బింబా ఋద్ధ సుప్తే పు। ఋ త్వ ప్రభృతిషు సూత్రే ంత స్థానాత్।
ప్రాచాం చ। ఛ మిత్యాదినాం ద్విత్వం। మిత్ర। బింద। తత్ర। సుత్ర। ఉభ
యత్రాపి షు। చపేయం యాం మత్। చపేయం యాం మొజ్ఞాం వ్యాప్య
జస్య నైకృత తద్వి ద్వంద్వ త్వం। ప్రభృతి త్వాద్విత్వం। చప్పలి। ఇతరా
ః స్యందే నా లేమన తెచ్చా తథ రూపా లకారాసు। చ కశి ప్రభృతి స్వేచ్ఛ ఇత్యాద్
ః। త్రికే। బిటుక। చస్వచః। లిం న్యూనము। ప్రభృతి త్వాద్విత్వం।
సౌనైర్ష్వ। మేఘ శబ్దే వృక్షాణాం తరాణాం త్విన్యాప్। సాంఖ్య ద్వేషుసి। మెయిగు
లు। ఏతాని రూపాణి యాయ స్థానే వచః। నియమ శబ్ద సంబంధిన ఇతర
నః। పరేణాన్యాన్ పరా ద్విత్వాత్ స్థానాత్। నమము। నుయ మయయోర్
ష్టతయో రాదేరచః పరేణా సాంఖ్యాం పరాద్విత్వాత్ స్థానాత్। సాయము।

సః కేతుః | ధూమకేతుః | ఉత్పాతవిశేషస్య [illegible]

[illegible]

ర్థతా। ప్రత్యయోర్థస్య త్రమే ణాశ్చాభవతః। తద్యథా। చేమంతి। శా
స్త్రాంసి చిత్రాదినా శాస్త్రః। సోయతాం సయోలుక్। సోయతాం సశబ్ద
యోర్తాంకస్య లుక్ స్యాత్। యోం సోయయుతుసయో ర్థశ్చాద్ర తయో
రకారస్య వశ్చాభవతః। పచతు। పచను। అంచ। శాస్త్రం శ్రేష్ఠాచిబ్రహ్మా
పస్య చః। సాధ్యేష్టదేమే। ధ్రువశబ్దే సంయుక్తాక్షరస్య సస్యాత్। సమతు।
రాంంబూం లతాం యోం ర్థః। ప్రత్యయో జాత్ర ర్థస్యాత్। అమ్మ। తమ్ముడు
చేశాశ్రేస్వః నః ప్రతిజ్ఞాయాం। ప్రతిజ్ఞాశబ్దే సాత్ర్యస్యాత్। ప్రసా
ద్రేగ ఇతి నిష్పత్తౌ ద్విత్వం వా। ప్రతిన। టింగాద్ధరి మోం నః। దాక్షిణశబ్దే
టోర్యస్యాత్। పుటాంనిత్యా ద్విత్వం। దాని మ్మ। ఉన్మాదాంయుక్త వర్ణ
నాంశ్చ ప్యకాం యుద్ధే పూర్వాం లుక్। ఉన్మాదానిషు సూత్రయ పరివర్ణస్య
లుక్స్యాత్। ఉమాంనము। ఉయతము। నయకరంభవినా శాపూర్వక ఇత్
వసన్యాఖ్య। ఇటిక। యుటక। అర్థస్యసమేంశే। సమాంశార్థ వినాంతసాక్షి
క్షశబ్దస్య సూత్ర రశ్చావర్ణస్య లుక్స్యాత్। అర। సాత్రింబత్ర మగ్నా(ర)
ఖ్యాప సఖ్యాస్వ లాప్త్రు గంత్వరాలః। శాపిత్రాపది ష్యం త్వరాలః పత్రగ వాప్సం
రాంతరి। పగిది। పంక్తారదినిత్యా ద్వరశత్వం। మగిద। పగ్గము। కుబ్జాదిత్యా
క్షః। సకియ। ఉపస్యస్య పర్వ దద్ము నివిత్రభ స్నబంధ్రే షు। పవిత్రాదిభ్యం త్వ
రాలః పత్రగల్వం స్యాత్। సత్తువ। పుటాంనిత్యా ద్విత్వం। దడ్డయ। పిడ్డగ।
పటుపము। ఖసువము। బంధుటుడు। శ్వేప్సుభువాక్షి విష్ణులి। ప్రత్యయో(త)
మేరాశశిభువి ఇవార్ణోశాభవతః. కిక। భుశ। అశకత్తి[illegible]
గుళయికో నాం [illegible]

మేలు వలయుం [illegible] ఆదేశాః। [illegible]। [illegible]। కాకర। ఉంగరము।

అద్రుతప్రకృతికములు॥ [illegible]

[illegible]। సంస్కృత [illegible]। [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] లఘుక [illegible]

[illegible] లఘుక [illegible]

[illegible] లఘుక [illegible]

[illegible] లఘుక [illegible]

[illegible]

[illegible] లఘు [illegible]

[illegible]

ఖ్యారతఠీ విన్నీత్। దయాం। ధాయాం। దికాం త్రివు పయాం వాంశేవ। వత
యోంశవా వేరివాన్నీత్। దిసాం। దెస। త్రివు దాం। తెవర। అచ్చరాత్ స్వోర
ద్ధికర్త రతర్త శద్దుపాశ్। అచ్చరాద్దిపు ఫారత ఏత్రిస్వచ్చ। దమ్మాత్రా
ఉమ్మత్త। కప్పురా। కప్పుర। కర్తరాత్ మాంత్। కర్తరాత్ మాంద అవిప్లుత్।
కెప్పుర। దుర్వాద విద్యాదుత్స్వం వ। వైరాంభ్ ప్రాంశకుంరావ్సిప్రపాంశ।
... శ్రాంభ్ ప్రశ్రతి ఖ్యావా వాంశస్యాత్। ప్రవాంశ త్రిశ్లత యోంఠః। పత
... రా శకస్వదస్యాత్। పవాంశా। పవరమ। కుప్పుసా। కుప్పుసమ।
తః త్రుస్త్రాం యాంంరః। త్రుశాంయాంమువాం దీర్ఘుస్యాత్। చిప్లి। చిప్ప।
మః పృథివ్యాం। పృథివ్యాం వస్వమస్యాత్। ధస్వత్రః। పృథ్వి। పృథ
మ। ఉరాంచ్వవే। అచ్చ్వే ఇతడ విస్యాత్। అచ్చరాద్వన్వత్తే విద్యాదినాపా
రత ఏత్రిస్వచ్చస్యాత్। అమాత్రవాం। అమాత్రలమ। తాత్రతల తెపాత్రయో
లుగి విద్యాదినాం పాతయోః గ్రవాం గాత్తలా వాంభాంవశ। ప్రశయోదవః ప్ర
శయే శస్వదవత్రితి స్యాత్। పశశ। పదవ। అపాస్య దక్షైవయోర్యః। ప
తయోర్వస్వయుస్యాత్। అవ్యా। అయ్యా। దెవ్యం। దెయ్యమ। శమ్య
శః। శమ్యాంశా బద్దస్యాత్। నమాం విద్యాదినాం శ్వవ్వం। సమాం। జమ్మ। పాపా
వైరాంఖ్యాం వః। వైరాంఖ్యాం వాంస్య వస్యాత్। వైరాంభ్ ప్రవాంశ విద్యాదినా
వాంస్వః। వేసాంవిం। వేసవి। గ్రాంమువాంశాంత్రయోశాంస వృంర్ష
స్యాత్। పతయోర్ష్వాంకారేంద్రాసవాం వూంర్షస్యాద్యవిశ్వాత। గ్రామాం। గాం
మ। మరవాష్ట। మరాత్వాం వ్రుతి। వాంక్షవార్త్తే స్యాద్ధబస్యాత్। పంపా। పత్రా
వంకేగసః। వంశశబ్దే స్యాదగస ఇతి స్యాత్। వంశా। వంశసమ। అథశౌరసేనిభాషాః॥

శౌరసేన్యాం శేషు తః సురతౌ। ఇతః మాగధ్యాం వాచిపర్యంతం శౌరసేనానాం
కార్యం। తత్ర సురతి శబ్దే ఉతో వా దేవ ఇతి। సురది। సోరది। ఏతా యుక్తస్ప
రతే వా యుక్తస్య రతి తేన్యనేన పరాభేత ఇత్యనేన। గుణ్ణో ఏవం। ఖిజ్జి
దము। అతః ప్రతిజ్ఞాతే। ప్రతిజ్ఞాతే అత ఇత్యనేన। ప్రోక్తు కాస రణ్ణుతః ప్రతి
జ్ఞాతే। ప్రతిజ్ఞాదే పోసన్నత్వ యుక్తాస్యేతి। పదిణ్ణాదః। పణ్ణిదము। కేనా
ద్రింపాలే। పాంచాలే నస అత ఉత్వ ఇత్యనేన। ఇతో దిరద్వి। పాంచాలేతం
కోలాసహా ఇతో దీర్ఘస్యాదేః। బందో జ్జుదే। తస్య దః। పాంచాలాణం।
ఉగగద। హరిదాళేహాః। హరిదాళశబ్దే అతో త్ర స్వస్యాదేః। హరిదాళా
హరిదళము। ద్వాదాభాదృః। ద్వాదశబ్దే భాదే సత్యతి। ద్విదము। దాస
మాగధ్యాం నేదిష్ఠగతాస్థయోః। ఇతః ప్రభృతి పారపరిసమాప్తి మాగ
ధ్యాం కార్యం। తత్ర నేదిష్ఠగతాస్థ శబ్దయో పోసన్నత్వ యుక్తస్తా దేశేది
స్తముణ్ణేస్తము। తాస్య తః। ఉర్ధ్వగతాస్థే। గతాస్థ శబ్దం వ్యస్య ఉవ్యాత। గతా
సత్తే। గస్థు। ఇత్యత్వం వ్యస్య। కత్వం వ్యస్యస్య ఇత్యనేన। కస్తం। కస్తి। ఏతాది
శామాయాం స్త్రీ తాబక తామాంశబ్దే అతో రవ పత్యాదేః। లామా। తేమ।
||అథ పైశాచభాషా|| పైశాచ్యాం। ఇతః ప్రభృతి పాంచకాపైశాచ్యామ
సమాప్తిపర్యంతం పైశాచ్యాం కార్యం। అతో లుగాదేరలక్తే। అలక్తే అకారస్య
కస్యాదే। అలవత్తో। లత్తో। నస్యాఖ్యాయాం ధిః। మాధ్యాఖ్యా
నకారసంబంధివాలో వాగ ధీర్ఘస్యాదేః। శోన్యప్యలపరిశేష సూత్ర్యాఖ్యాసూత్ర
నవ్యలాప్య విషు శోప్య స్యాదేః। సుప్పనఖా। సుప్పనాక। అస్తో సోన్యలోప్య
తిః। పతయో రితోచితేస్య। పూం సుప్తనునికా పొంగుల నప్యలప్యేః।

మాంసు ఖాదిషు ం ఇత్యస్య । సజ్జతే । చక్కిలము । సకునిఅ । సకినియు ।
కేసాం కేలం పరిపాలక కింసుకేషు లుక్ । కేలం కిషు వాం కారస్య లుక్తస్యా
త్ । పరిహాస వా । పరియాయకము । కింసుకము । క్రొంగలము । మాంసు షేంవ్య
స్య । మాంసు పశిక్ష్యం తస్యా తత్ త్యజ్ఞేయత్ । మాంసు పాం । మాంసని । కేలం యాంవో
త్ । కేలం యాంమిత శిష్యాత్ । ఇత్యం ర్య్ణో నిశాం కేలం ప్రయోగేషు । ద్రో
శ్యా దిమాప్తితత్ర త్యజ్ఞేత్ । ఉక్తాన్ । ఉక్తా । నిసా । నిసి । కేలం । బిల । పయాంసము
పయనము । చాలి తిగాన సమోం దిగా గం । ఫలయోం దిగాం తాం స్యాత్ । దాని ।
దాని । ఉష్ణత్ర మిం పత్రలింగ లోత్ర పరత నా ట్వనిలయాం ముగ గాన సత్య
యోం గేషు । డే ఖండాదిష్వం త్వస్యా తదుత్వాన్నత్ । గానసాం । గానసు । మిం
నాం । మింసు । లోశ్చా । గాడ్ల వు । నక్షం । నక్షు వు । అసుగా । అసుగు । పిక్షా
దిత్వా శ్చింయుకః । కట్ల । కట్ల । ఖాగా । ఖాగు । హాచ్చ స్వ క్షకంఠయోః । ఏ
తయోః ఖాదత ఓ త్రి స్వక్షు । కంఠ దేవః । కంఠే స్యాత్ః తకార స్యాత్ । కస్వగః
కంఠ । గాంఠ్య । పిక్షాదిత్వా ద్వింశు కత్వ । సహ్యం । సాహ్య । గుణాః పరతో । ప
రతో లస్య గుణ తో స్యాత్ । పలకా । కటక । త్రిలింగే వాం యజ్ఞ । త్రిలింగే పాం
దిత ఉత్వాన్నత్ । చకారాదాతే ర్హ్యాన్త్య । త్రిలింగే వాం వాం । త్రిలింగశబ్దస్య వా
నా స్యాత్ । బిందో ర్లుక్ । తిలింగా । తెలుగు । తెనుగు । తెంబ్రిఖ్యాం నిలయగ
తే కాం ము । గణకాం యాం న కార్యనా । గణకాంశబ్దే నకార కకారయోః త్ర
మేణ దనా ఘవతః । గనికా । గడన । అనికబిపత్రి కస్వకాం నిలయాగాఘకవ
ఘాం దికాం దభాం నికాం స్వం త్వస్య । అనికం దిష్వం త్వస్య పాంటాం లుక స్యాత్ ।
నెలవు । నిలయం । అనికప్రాంకృమయోః । ఏతయోః కాం స్యాత్ । అనిపా

ఆనయనము। పున్నిము। పున్నము। ఇత్యన్వకా గాళక చవర్గాదేషు ఫాల్గు।
కన్వకాదిషు ఫాలంత ఇత్యాల్వత్। కన్యకా। కన్యియు। గాలంక। గాలయము
ప్రాక్తేంసః। సంయుక్త సంబంధినాం హ్రస్వస్యాత్। చవర్గకం। చక్కయు। ఇ
ద్వ ధూం నిరాయాం మయాంతః। వ ధూం నిరాయాం మయాం త ఇత్యాల్వత్। ధ స్వధం.
వధూంనిరా। వరినియు। నిత్రైతాం వంత్యస్య। నిత్రైతిశబ్ద అంత్యస్యవాల్వ
। ఘవాం నిత్రై నిరాం॥ నిత్రైతాంరే వాం వర్గస్యస్యాత్। నిత్రైతావిల.
నిత్రైతా శాబ్ద కాంశాం వాల్వత్। నిపని। నిప్పున। పత్రతల త భవాం వాల్వక్షిత్రు
పి సంయుక్త పూర్వస్య వర్గస్య త్వం। పుత్ర పతి తేన భూర్గం। ప్రవరాశబ్ద
వేనపవాం పూర్వత పి వాల్వత్। సవనం। సోన। ఏనర్థవే ఫాల్గుః। మర్ధలశ
బ్దే ఫాలంత ప (క్ష) కో స్వస్య। మర్దలా। మద్దెల। అవాం ముక్తా పులస్య
ముక్తా పులశబ్ద అత ప (క్ష) స్వస్య। ముక్తా ఫల। ముత్తె పులము। గుణ
రేఫ యుతః। గుణశబ్దే వాం వేయాం వాల్వత్। గువా। గాంపము। యుయాంతస్యాం
శాల యోంరత్। ఏ త యోం శాశాం వాల్వత్। జాంవునం। జవ్వనము। అం
గాలా। అందలము। చతుర్థీ చతుర్థ్యం తినాంస్త్రః। ఏత యోం స్థకారస్య
లుక్స్యాత్। చతుర్థం తీ। చవుతంతి। సంయుక్త్య నవలుక్। ఉపలుక్చ
తుర్థీ మాంటి కర్మ యోంః। ఏత యోం స్తాన ఉ పరివర్త స్యలుక్స్యాత్। చతు
ర్థీ। చవుతి। మాంణిక్యం। మాణిక [illegible]। సవితరివతి। సవితృ శబ్దే వకారస్య లు
లుక్స్యాత్। సాంలియని। సాంవిః। చః భూర్గః లక్షితే। లక్షితే స్త్రః ఉస్యచస్యాత్.
లక్షణ। లక్షున। కాంక్షరాక చాంక్ష సాంశాంచేషు। సః। చశరాశిషు చప
చలకా। పనగ। చుక్కా। సున్నము। నాంశాంబాం। నాంరపము। అంగార
స ని తాంసి యుక్తా। [illegible]

నాథప్రసాధనాకౌనవిజ్ఞాన పర్యాయాది శబ్దప్రభేదేషు నాసి। అంగారాది

పాత్యవర్గాస్సాస్యాత్। ఇంగాలో। ఇంగలము। ప్రసాధనం। పసదనము। ఆకాశం।

ఆకసము। కన్యకా। కన్నెరము। గోవార్ధోరః। నాథశబ్దే ఉపస్థోరస్యాత్। నాం

థం। నరము। ప్రవిజ్ఞగపర్యాయాది శబ్దభేదేషు సాంకృత్య। ప్రవిజ్ఞాదిషు సాం

కృత్యాంతహాలాలు కొన్నవత్। ప్రవిజ్ఞమో। పాన్న। పల్లనం। పల్లము। విజ్ఞ

నమ। విన్నపము। అథ ఖాంతకాంభైకింశొభకాః॥ ఖాంతకాంభైకాఖాంతో

రత ఇత్యుం చపాంతకయోః। ఇతః పరమాంతాంతపరిసమాప్తి ఖాంతకా

భైకాంతాన్యాం కార్యం। తత్ర ఖుంద పాంతకయోః ఖారత ఇత్యాప్తిత్।

పాంతక। పాంచక। ఖుందఖుధయోరర్థే తాం। పతయోరు తంత్రపాంది

కాశాకాంక్ష్యబదతి। ఖుందే దః। ఖుందే స్తోద స్వరస్యాత్। ఖుందా। పిం

డు। స్పృష్టఖుంద బ్రహ్మనాముకాకాంతద్వనవప్రయోగః। ఖుద్ధ శిఖయ

యోః ఖవర్ణం। పతయోరనాదే స్పృష్టసద్విత్వం స్యాత్। పుదాన్త పిండ।

ఇవాకేరస్వరగతృత్తవిభయేషు। వ్యాగాంతిష్విహాకేరవిన్నిత్। ఖంకా

వేకము। బద్ధా పిండు। లుగ్విఖయముఖధురఖాండుష్టం తన్న స్వసాంకృత్యలు

శిఖయాంతి ష్టంతవ సన సాంకృత్యలు లుక్ స్యాత్। శిఖయోః। వెబ్బము। శిఖ

యాంత్ర ష్ఠయుప నితాంత్యః। ఖాఖుపురేహాః। ఖుపురే హాహా

లాకృసాపవ। పిఖుఖ। గురు రప్పా తజరః। ఖాండుశబ్దే హారకేలగురు

రేఖస్స్యాత్। పాంచపా। పాంటుము। బ్రహ్మబలుష్టకేశషుఖాకేరత్। బ్రహ్మ

దిషు ఖారవాకేరాంవిన్నిత్। పవి। పాపి। పవ్వి। పాన్న। నలుగు

సాక్షి పంచ్చలతదకాయాంసంబంధి నాదేపసలుం పద్మా। పా।

ష్యః। అనః ప్రియంగౌ। ప్రియం గుశబ్దే డః తః అవజ్ఞాతి స్త్రీ॰। ప్రియం
గు। ప్రియంతనము। అహో కరముఖే। కమ్య రశబ్దే డహాదిత్వాత్। క
ష్ణుశా। కష్ణుర। దేవత। పియాన్నైగే। పుంగశబ్దే పుంవద్భావాత్। స్త్రీశా
దిత్వాచ్ఛ్రియం యతః। పుంకాః। పాకత। స్త్రైణ శ్రీపేరః। శ్రీపుంశబ్దస్య స్త్రైణ
దిః లేశస్యాత్। శిపాం। స్త్రైణ॥ అథా ప్రాంశబ్దాః॥
దిశ్బ్రిహస్తాః। బతహస్తా శబ్దే భ్రాతరాదిత్వ స్యాత్। బహుహస్తశాంబల.
దిహారంతస్యసాం ద్విబః। ఏతయోరంతస్యసాం ద్విలాయస్యాత్
భాంభరు। బహుహస్తాం పగ్రరు। తరంగాం దివ్యద్విం దాద్వ్యయక్। భస్య
పత్। పాస్యగతాంబలయోరుత్। ఏతయోర్వరతడవస్యాత్। అంబ
లు। అంబు। బాంధాదేరంతస్య। బాంధాదేరంతస్య డిత్వస్యాత్। కాం
క్షారేబస్య। క్షారేతవర్గస్య బాదాంస్యాత్। బాంధం। బాంధు। కాధు। అబద్ధ
కారవాయుతే। అబద్ధశబ్దే భ్రాతరాయుత్స్యాత్। అబధు। బద్ధు। భ్రాస
సుహాసయోర్ద్వః। ఏతయోరారాదాస్యాత్। ఘూంస్త్రకసవు। సుహ
హాసశబ్దే హాంకారోహాసహాడదాదేరాదిత్వాత్। సుహాహాసు। సోవసు।
పాంః పుశుం దభ్రష్టస్యయోర్ద్వః। ఏతయోః పవర్గస్య వకారస్యాత్।
ద్విత్వంప్తన...ంభఖల్వేషు। ప్తహాదిష్పుబః పరస్య ద్విత్వంస్యాత్।
భిభజ్జు। విష్వభ్యు। హాస్తవగతయోఃప్పదే। ఏతయోః [illegible] మేహాంచ
కారదకారౌ భవతః। ధను। బస్య। ఏతయోంగ్రహాంహాత్కాస్యనత.
హాంః ష్యుతసికతయోః స్య। ఏతయోః కాంస్యకారస్యాత్। అధ్యుశుంధా
సికతయోః। తయోర్హారీదాస్యాత్। హాంకాన్ సికతయోరుత్। ఏతయోం

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Transcribed from the MS. of Chilkamarti Rangacharyar of Kottakota in 1915-16

13-2-16

విషయసూచి

శ్రీ గురుభ్యో నమః

సర్వేభ్యో గురుభ్యో నమః

అస్మద్గురుభ్యో నమః